

LAISVĖ

Entered as second class
Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Post Office #1016
Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY

Savaitinis

Jungtinės Valstijos \$12.00
Kanadoje \$15.00
Kitur užsienyje \$15.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 49

*****

PENKTADIENIS, GRUODŽIO [DECEMBER] 23, 1983

OZONE PARK, N. Y. 11417

*****

72-IEJI METAI

KRISLAI

Aktorių algos
Skaitant knygas
Irano komunistai
Kinijos spaudoje

R. BARANIKAS

Ekrano aktorių gildijos pirmininkas Ed Asner sako, kad Amerikos žmonės neteisingai supranta aktorių padėtį. Žinodami, kad kai kurie garsūs filmų aktoriai, "žvaigždės", gauna nepaprastai aukštas algas, jie mano, kad aktoriai bendrai yra turtingi. Asner nurodo, kad faktai visai kitokie. Prie aktorių unijos (SAG), kuri yra AFL-CIO dalis, priklauso 54,000 narių. Didžiulė dauguma jų uždirba visai žemas algas, bet kas dar blogiau, bet kuriuo laiku apie 85 nusiimčių SAG narių randasi bedarbių eilėse!

Ka Asner sako apie filmų aktorius, atsineša ir į teatro aktorius New Yorke. Čia jie yra susibūrę į kita uniją, kuri vadinasi Actors Equity. Koks nuosimtis tos unijos narių bet kuriuo laiku dirba? Ogi, tik koks 10 nusiimčių.

"Dirvoje" mes skaitome, kad, anot kito lietuviško laikraščio, lietuviškų knygų skaitymas Amerikoje vis mažėja. Eisa, už knygų duodamos premijos "prašaua pro šalį". Eisa, premijas reikėtų duoti ne rašytojams, o skaitytojams. Daromas siūlymas įsteigti dvi premijas: 1. labiausiai skaitančiam knygą ir 2. daugiausia prenumeruojančiam laikraščius.

O "Tėviškės žiburiuose" C. Senkevičius rašo, kad "Ne paslaptis, kad pirkinį saraše savoji knyga atsidurę pasukinėję vietoje". Tai liūdni faktai, liūdni mums kaip ir tiems, kurie juos iškelia. Vargais negalais išleista knyga, liekanti ant lentynos, niekieno neskaityta, byloja apie kultūrinę tragediją, apie nusisimą. Bet kodėl taip yra? Aišku, kad premijos skaitytojams nepadės. Lietuvoje geriausios grožinės literatūros knygos išgraižstomos tuoj po pasirodymo parduotuvėse. Kodėl toks skirtumas? Vienas aiškinimas gali galioti, kad ten egzistuoja skaitantis jaunimas, o čia mes beveik išimtinai senesnės kartos žmonės. Bet tai nepakankamas aiškinimas. Gilesnė priežastis yra, kad Lietuvoje išeinanti literatūra atsako į skaitytojų dvasinius poreikius, intriguoja skaitytoją savo gyvais ryšiais su gyvenimu ir jo problemomis lygiai kaip su svajonėmis. Žmonės ir vienur ir kitur perka knygas tik iš laisvos valios. Ten, kur knyga branginama ir reikalaujama, gyvenimas be abejo dvasiniai turtingesnis.

Irane teisiama aštuoni komunistai ir jiems grėšia mirtis. Chomeinio klerikaliniai musulmoniška diktatūra vis labiau linksta į dešinę, nors tarptautinė ploteje ji vis dar pretenduoja esanti "anti-imperialistine". Kuomi komunistai nusikaltę? Anti kiek mes žinome, Irano komunistai, kurie spiečiasi Tudeh ("Masių") partijoje, nuo pat pradžios tvirtai

Kanados premjeras pasiruošęs taikos misijai

Prez. Ronald Reagan su Kanados premjeru Pierre Elliott Trudeau prie Baltųjų rūmų.

Washington. — Tuo metu, kai tebėra nutrukusios visos derybos dėl nusiginklavimo tarp JAV ir Tarybų Sąjungos, čia palankiai sutiktas Kanados premjeras Pierre Elliott Trudeau. Jis nori suvesti dvi valstybes prie pasitarimų stalo.

Premjeras pereitą savaitę lankėsi Baltuosiuose rūmuose ir supažindino prez. Reaganą su savo planu bei išpildžiais, kuriuos jis parsivežė iš susitikimų su kitų valstybių vadovais.

Trudeau siūlo, kad susitikimų penkių branduolinių ginklų turinčių valstybių atstovams remė Chomeinio vadovaujamą revoliuciją. Jie laikėsi nuomonės, kad pasauliečiai ir anti-imperialistiniai musulmonai turi bendradarbiauti. Jie stengėsi palaikyti vieną frontą jaunime, inteligentijoje, masėse. Ir štai kaip jiems dabar atsilygina...

Laiks nuo laiko skaitau anglų kalbos leidinius, kurie spausdinami Liaudies Kinijoje: "Pekino apžvalga", "Kinija atsistato", "Kinijos moteris". Tie leidiniai dabar pamatiniai skiriasi nuo tų, kurie mus pasiekdavo taip vadinamos kultūrinės revoliucijos laikais, nors pavadinimai tie patys. Būdavo, kad kiekviename numeryje Mao nuotrauka buvo spausdinama net kelis kartus, kad citatos iš jo pasisakymų mirgėjo kiekviename puslapyje... Būdavo, kad visur mirgėjo žodžiai "Raudonieji sargybiniai (chunveibinai)", "sutriuškinti praeiti", "suskaldyti dangų" ir t. t.

O dabar? Pranyko slogana, pranyko masinės demonstracijos, pranyko revoliucinio stiliaus drabužiai (matosi vis daugiau kaklaraičių). O kas rašoma apie praeitį? Kultūrinės revoliucijos laikotarpis apibūdinamas kaip "suirutės laikmetis"!

vai. Tai būtų JAV, Tarybų Sąjunga, D. Britanija, Kinija ir Prancūzija. Dėl šio plano jis tarėsi su Vakarų Europos vadovais, apie jį kalbėjo ir dabar ką tik atliktoje kelionėje į Tolumosius Rytus. Jis ten dalyvavo Indijoje vykusių Britų bendruomenės narių konferencijoje, o taip pat lankėsi ir Japonijoje bei Kinijoje.

Kalbėdamas su spaudos korespondentais, Trudeau čia pareiškė, kad dabar jis ketina lankytis Maskvoje ir su Tarybų Sąjungos vadovu kalbėtis tuo pačiu klausimu. Jis sakė, kad jis jau senai turis kvietimą susitikti su Tarybų Sąjungos vadovu Jurijum Andropovu.

Kai dėl prez. Reagano nuomonės dėl tų planų, tai Trudeau atsakė, kad prezidentas jų nei neparėmęs, nei atmetęs, o tik palinkėjęs sėkmės.

Trudeau pagyręs prezidentą už sumanymą, kad Valstybės sekretorius George Shultz sausio 17 d. susitiktų su Tarybų Sąjungos užsienio reikalų ministru Andrejumi Gromyka Stockholme, kai ten vyks Rytų-Vakarų konferencija nusiginklavimo klausimu.

Pralaimėjo japonų valdancoji partija

Tokyo. — Pereitą sekmadienį įvykusiuose rinkimuose į žemumiesių parlamento rūmus valdancoji liberalų demokratų partija tapo gerokai sumušta. Jei ne aštuoni nepriklausomi legislatoriai, būtų neturėjusi didžiulios Premjeras Yasuhiro Nakasone pripažino pralaimėjimą, bet tvirtino, jog pasiryžęs išlikti prie vairo, nes esą dabar toks blogas laikas namie ir pasaulyje.

Washington. — Prez. Reagan kalbėtojas pareiškė, kad JAV nemano, jog rinkimų rezultatai turėtų kokią nors įtakos į Japonijos gynybos politiką.

Kaltina marinų vadovybę

Washington. — Kongreso ginkluotųjų pajėgų komiteto investigacinė pakomisija parengė pranešimą ryšium su spalio 23 d. sprogdimu Beirute, JAV marinų gyvenamam rajone, kur žuvo 241 JAV kariai, kai kamikaze tipo arabų vairuotojas įvažiavo su sunkvežimiu, pilnu sprogstamosios medžiagos.

Komisija kaltina marinų vadovybę, kad ji nesilaikiusi reikalingų saugumo priemonių. Kita investigacija veda Gynybos departamentas, vadovaujant dimisijos admiralui Long. Jos duomenys dar nepranešti. Gali būti atleidiui iš vadovybės pusės ar kitokių disciplinos bausmių.

Prancūzai apmokė libaniečius

Beirut. — Prancūzų kariuomenės kalbėtojas paskelbė, kad pirmieji Libano tankų bataliono kariai užbaigė apmokymą. Kursus baigė 40 tankų vairuotojų, apie porą šimtų karių supažindinti su lengvaisiais kulkosvaidžiais ir tiek pat apmokyti kitiems tankų įgulos pareigoms. Naujai atstatytoji Libano armija, išimtinai apginkluota JAV ir Prancūzijos ginklais, turi tik tą vienintelį tankų batalioną su 30-čia tankų.

Bonn. — ABC-TV filmas "The Day After", kurį prieš trejetą savaičių matė amerikiečių publika, dabar dideliu pasisekimu rodomas Europoje. ABC-TV filmų pardavimo vedėjas Eddie Kalish pranešė, kad vien Fed. Vokietijoje, kur filmas rodomas jau dvi savaites, gauta apie \$3 milijonai pajamų. Filmą, vaizduojantis branduolinio karo padarinius, bus rodomas Lenkijoje, kur jį išigijo valdžios įstaigos. Didelės minios stovi prie kinoteatrų, laukdami bilietų, Šveicarijoje, Danijoje ir kituose 30 kraštu.

Ispanijos ir Portugalijos komunistai perrinko savo vadovybę

Madrid. — Pereitą sekmadienį, gruodžio 18 d., Ispanijos Komunistų partija savo metiniame suvažiavime gen. sekretoriumi perrinko nuo 1982 m. vadovaujantį Gerardo Iglesias, 38 m. amžiaus. Šis buvęs angliakasys iš Asturijos, kuris vadovaus partijai ateinančius trejus metus, laimėjo 69 balsus Centro komitete, o 31 balsą gavo buvęs partijos lyderis Santiago Carrillo, 68 m. amžiaus. Jis pernai pasitraukė iš pareigų, užleisdamas vietą jaunesniam draugui po nesėkmės rinkimuose, kada Komunistų partija tegavo 23 vietas žemumiesiuose parlamento rūmuose.

Partijos garbės pirmininke vienbalsiai perrinkta Dolores Ibaruri, 88 metų amžiaus legendarinė partijos veikėja dar iš Pilietinio karo laiko.

Suvažiavime dalyvavo beveik aštuoni šimtai delegatų iš visos Ispanijos ir išrinko Centro komitetą iš 102 narių. Tas komitetas po to išsirinko gen. sekretorių ir pirmininkę. Daugiausia balsų suvažiavime ir gavo Dolores Ibaruri — 767 iš 797 balsavusiųjų. Gerardo Iglesias gavo 413 balsų ir Santiago Carrillo — 396.

Oporto, Portugalija. — Gruodžio 18 d. Portugalijos komunistų partija perrinko savo lyderiu Alvaro Cunhal, 70 m. amžiaus, ir pirmą sykį į savo dešimties asmenų sekretoriatą išrinko moterį, Luisą Araujo. Centro komitetas padidintas iš 32 iki 165 narių. Alvaro Cunhal Portugalijos komunistų partijai vadovauja jau daugiau kaip 20 metų, vienu metu net būdamas egzilyje, kai jam pavyko pabėgti iš kalėjimo, į kurį jis buvo uždarytas diktatoriaus Salazaro.

Sis partijos kongresas buvo ketvirtas po 1974 m. įvykusios revoliucijos, kada Komunistų partija buvo valdžios legaliai pripažinta. Jai

Ispanijos Komunistų partijos gen. sekretorius Gerard Iglesias kalbasi su partijos garbės pirmininke Dolores Ibaruri.

me dalyvavo 63 šalių komunistų partijos svečiai, kurių tarpe buvo ir Tarybų Sąjungos delegacija, vadovaujama Michailo Gorbačiovo.

Suvažiavimas priimtose rezoliucijose pasisako už "socialinį pasipriešinimą prieš režimo politiką". Partiją dau-

giausia remia pramonės darbininkai ir žemdirbiai iš pietinės Portugalijos. Partija organizuoja demonstracijas prieš vyriausybę ir pernai rėmė du visuotinius streikus. Pereito balandžio visuotiniuose rinkimuose laimėjo 18 proc. balsų.

ARAFAT EVAKAVOSI SU 4000

Tripoli, Libanas. — Po šešių savaičių apgulimo šiame mieste, Yasser Arafat su savo PLO 4000 lojalistų pagaliau gruodžio 20 d. evakavosi. Juos paėmė penki Graikijos laivai, kuriuos palydėjo penkios prancūzų korvetės ir lėktuvnės Clemenceau. Laivai buvo iškėlę Jungtinių Tautų vėliavą, kaip apsaugą, kad Izraelis ir juos nešaudytų. Prieš lipdamas į Odysseus

Elytis laivą, Arafatas dar pamosavo susirinkusiems ir parodė V ženklą. Evakavimas įvyko dieną prieš baigiantis terminui, kurį buvo nustačiusi Sirija ir PLO disidentai.

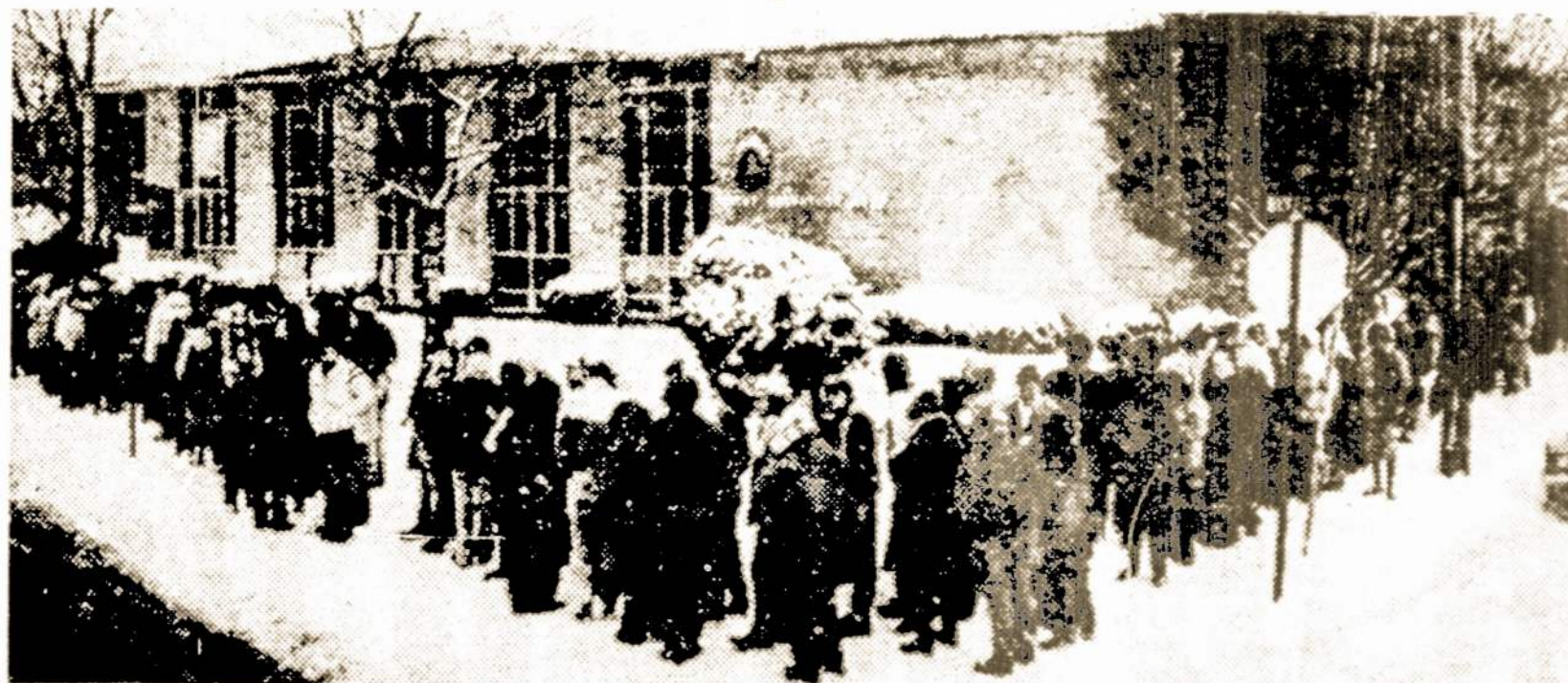
Kaip pranešama, vienas laivas plaukia į Larnaca, Kiprą, iš kur nariai bus lėktuvais perkelti į Iraką. Kiti laivai plaukia į Tuniziją, kur Arafatas planuoja įkurti savo politinę būstinę, ir į Alžiriją bei Pietų ir Šiaurės Jemeną. Evakavimas būtų buvęs įvykdytas anksčiau, bet Izraelis visai trukdė — tai bombardavo uostą, tai skraidė viršum galvų. Jis protestavo dėl JT Saugumo Tarybos nutarimo, kurį rėmė ir JAV, kad evakuojantys laivai plauktų su Jungtinių Tautų vėliava.

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos sesija

Vilnius. — Ateinančių metų sausio 11 d. čia šaukiama dešimtojo šaukimo Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos atstuotojų sesija.

Jungtinės Tautos. — Generalinė asamblėja priėmė eilę rezoliucijų, kuriose smerkia Izraelį dėl jo politikos Palestinoje ir kviečia visą pasaulį nutraukti su juo bet kokius ryšius. Taip pat smerkiamas ir JAV-Izraelio karinio ir ekonominio bendradarbiavimo susitarimas, kaltinantis, jog jis tik padidina Izraelio karinį potencialą, nukreiptą prieš palestiniečius.

Ar Amerikoje nėra bado?

Vaidzas iš Niagara Falls, kai prie Salvation Army patalpų žmonės eilės šaltįje laukia maisto, dalinamo iš valdžios pertekliaus sandėlių.

Washington. — Salvation Army vadai tvirtina, jog naujų metų Reagano administracija pradės reikalauti iš žmonių įrodymo, kad jų pajamos yra žemiau "skurdo ribos", jei jie norės gauti valdžios skiriamą maistą.

Organizacijos, kurios dalija maistą, sako, kad, jei taip bus, tai jų vaidmuo bus panašus į policininkų, varkančių skurdžius iš maisto eilių. Tokiu būdu, jos tvirti-

na, geriau bus visiškai tokioje programoje nedalyvauti, negu reikalauti pažymėjimų, kas kiek uždirba.

"Skurdo riba" nevienodai aiškinama. Baltieji rūmai norėtų nustatyti ribą, siekiančią 130 proc., kas sudarytų apie \$11,200 keturių asmenų šeimai, gyvenančiai New Yorko mieste. Gi Agrikultūros ministerija argumentuoja, kad reikėtų leisti 185

proc., kad sudarytų tokiai pat keturių asmenų šeimai apie \$13 tūkstančių.

Zinios apie uždario įrodymo reikalingumą pasirodė ryšium su pereitą savaitę prezidentinio patarėjo Edwin Meese spaudai padarytu pareiškimu, kuriame jis suabejojo, ar Amerikoje esama bado. Esą maisto eilės stovi daugiausia tie, kuriems tikrai nereikia jo.

LAISVĖ

LITHUANIAN
WEEKLYPUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE
PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

EVA T. MIZARA, Editor & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year \$12.00	United States, per 6 months . . . \$6.50
Canada, Lat. Amer., per year . \$15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . \$8.00
Foreign countries, per year . \$15.00	Foreign countries, 6 months . \$8.00

Ar per daug gydytojų?

New Yorko Mt. Sinai medicinos centro prezidentas Dr. James F. Glenn neseniai pareiškė, kad Amerika turi per daug gydytojų. Tai jo pareiškima plačiai pakartoto spauda. Bet, ar iš tikro taip yra? Ne, daktaras Glenn faktinai kalbėjo ne apie visą mūsų šalį, ne apie visus gyventojus, bet apie pasiturinčią Ameriką, apie turtingus gyventojų sluoksnius.

Paimkime New Yorko didmiestį. Miesto turtinguose rajonuose ypatinai Park Avenue ir Fifth Avenue gatvėse randasi tūkstantai privatių gydytojų kabinetų. Tai gydytojai, kurie už medicinišką aptarnavimą reikalauja aukšto apmokėjimo — ir jie to gauna. Jų, tokių gydytojų, yra perteklius. Mat, kiekvienas jaunas gydytojas baigęs medicinos mokyklą ir praktiką ligoninėje, stengiasi atidaryti kabinetą tuose turtinguose rajonuose, dažnai skolidami pinigų iš bankų, išsinuomoti atitinkamas patalpas. Tik maža dalis jaunų gydytojų, tie, kurie labiau idealistiniai nusistatę, eina į miesto ligonines, į neturtingųjų kvartalus.

Tad, nestebėtina, kad turtingų gydytojų per daug ir, kad Dr. Glenn dėl to susirūpinęs. Jis norėtų, kad mažiau jaunų žmonių stotų į medicinos fakultetus. Bet faktinai mūsų šaliai reikia daugiau ir daugiau gydytojų. Tokiuose miesto rajonuose kaip Harleme, Lower East Side, Brooklyno rajonuose ligoninėse ligoniai kartais per ištais dienas nesulaukia gydytojų, nes jų per mažai. Taipgi nėra pakankamai gydytojų mažesniuose miesteliuose, farmų srityse. Neturtingose valstijose, kaip tai New Mexico, Alabama, Georgia, žmonės vietomis turi keliauti apie 50 mylių, kol pasiekia gydytoją. Be to šalyse beveik pranyko senoviško tipo gydytojas, kuris aplanko pacientą namuose. Nežiūrint koks silpnas pacientas bebūtų, nežiūrint kaip rimtai jis nesirgėtų, jis turi būti nuvežtas pas daktarą, o ne atbulai. O į ligonines negalima patekti be gydytojo patvirtavimo, nebent žmogus sužeistas arba jam ištinka širdies smūgis ar kas nors panašus.

Ponas Glenn pats gydytojas, bet matyti, kad šalies neturtingų žmonių sveikatos apsauga jam svetimas dalykas. Jis mediciną pažįsta tik per turtingesniųjų klasių patyrimą.

Mainieriai organizuojasi

Apie prieš 40 metų beveik visi mūsų šalies mainieriai — angliakasiai priklausė prie savo unijos, UMWA (United Mines Workers of America). Tai buvo tie kovingai laikai, kai unijos priekyje stovėjo John Lewis, kuomet unijos organizatorių tarpe radosi nemenkas skaičius kairiečių, įskaitant komunistus.

Dabar prie UMWA priklauso tik pusė Amerikos mainierių. Kompanijos pasisakė nepileisti naujo organizavimo kasyklose, o nemenka korupcija pačioje unijoje sumažino darbininkų entuziazmą organizuotis. Kai kas spėjo, kad UMWA iš viso išnyks.

Bet dabar yra žymiu, kad dalykai apsisverčia. Pittsburghe įvyko UMWA 49-asis nacionalinis suvažiavimas, kuriame dalyvavo 1,400 delegatų. Raportai parodė, kad nauja organizavimo akcija pradeda persiristi po visą šalį. Pensylvanijoje, valstijoje, kur koncentruojasi daugiausia kasyklų, pati stambiausia ne-unijizuota kompanija, Benjamin Coal Co., buvo priversta nusileisti ir jos mainieriai įstojo į UMWA, — 520 darbininkų. Tuo pačiu metu 330 mainierių įstojo į UMWA Decker kasykloje Montanos valstijoje.

Suvažiavimas bendrai praėjo labai kovingoje nuotaikoje. Tuo tarpu, kai kitose pramonėse korporacijos stengiasi mažinti darbininkų algas, UMWA prisirengia prie streikų už geresnes darbo sąlygas ir algų pakėlimą. Nubalsuota sukelti tarp pakitų mainierių 70 milijonų dolerių streiko fondą, iš kurio galima būtų padėti streikuojantiems angliakasiams, kokie jie šalies dalyje jie bebūtų. Planuojama organizuoti parinktus streikus, bet taipgi gali prisieiti streikuoti visose kasyklose ateinančių metų rugsėjo mėnesį, jeigu kompanijos liks užsispyrusios.

Demokratija Argentinoje?

Civilinė valdžia perėmė galią Argentinoje. Karinė chunta, kuri valdė šalį per daugiau negu dešimtmetį, buvo priversta pasitraukti. Apskaičiuojama, kad tą chuntos valdymo periodą apie 30,000 anti-fašistų buvo suminta ir nukankinta Argentinoje. Jie žinomi kaip "desaparecidos" ("pranykusieji"). Mat, ji buvo suminti be teismo įsakymo, be jokių legalumų. Tiksliai jų likimas nežinomas, bet bendrai žinoma, kad didi dauguma jų buvo nužudyti. Jų lavonai niekad nebuvo atiduoti šeimynoms, artimiems. Sakoma, kad chuntos orlaiviai išskraidindavo juos virš vandenyno ir išmesdavo toli nuo kranto . . .

Naujasis Argentinos prezidentas Alfonsinas priėmė motinų delegaciją. Tai motinos, kurios per ilgus metus, apsirėdžiusios juodai, tyliai budėjo prie Buenos Airos laisvės paminklo. Tai motinos, kurių sūnūs ir dukros buvo "desparasidos". Naujasis prezidentas pažadėjo, kad kaltieji bus nubausti, kad chuntos karininkai bus traukiami teisman, kad visos pastangos bus dedamos, surasti tuos pranykusius, kurie dar gal kur nors gyvi.

Atrodytų, kad Argentina tikrai pasuko demokratinio keliu. Bet taip jau pilnai tvirtinti gal dar negalima. Prie vairo atsistojusi partija save vadina "radikališka", bet

Kas ką rašo ir sako

"NAUJIENŲ"
PARANOIKA

Reikia su apgailestavimu konstatuoti, kad Chicago "Naujienu" redaktoriai (arba redaktoriai) iš tikro pergyvena kažkokią protinę krizę. Viena numeris po kito ten pasirodo "vedamieji straipsniai", kurie pilni tokio paranoiško sumišimo, kad iš tikro gaila žmogelių. "Naujienu" įsivaizduoja, kad prieš jį spiečiasi visokiausi priešai, nieko bendro neturį vieni su kitais, bet kurių tikslas yra uždaryti "Naujienu". Mes skaitome ("Naujienu", gruodžio 3—5):

"Teologijos fakultetą Kaune baigęs intelektualus rusų buvo sumintas ir išsiųstas į Sibirą. Kurį laiką palaikytas ir paleistas. Buvo sumintas antrą kartą, bet jį Chruščiovas paleido. Prieš bolševikus fronto jis nebuvo sudaręs.

Jis rašinėjo žurnale "Literatūra ir menas", o frontininkų veiklą permetė į Ameriką. Jo frontas sudarytas ne prieš rusus komunistus, bet prieš Naujienas. Jie skundė ne tik redaktorių, bet ir patį laikraštį. Nepajėgdami Naujienų uždaryti, jie pradėjo kovą prieš patį seniausią lietuvišką dienraštį."

Kas gali suprasti tą visą tauškęjimą, užsitarinau pyzo. Kas tas "intelektualas"? Kodėl jo neįvardinti? Kaip tai "Chruščiovas jį paleido"? Kaip tai tas paslaptingas intelektualas galėjo vienu metu 1. rašinėti "Literatūroje ir mene"; 2. "Nesudaryti fronto prieš bolševikus"; 3. "permeti frontininkų veiklą į Ameriką"? Kas čia per jovalas? Ir kam jis skundė "Naujienas"? Amerikos valdžiai? Skundė kame? Ir kaip gi galima skusti ne

Kasdieninė Lietuva

Lietuvoje daug rūpinamasi gamtos apsauga, "ekologija", kaip čia pas mus sakoma, o tie, kurie prieš tą apsaugą nusižengia, griežtai kritikuojami. Alis Balbierius ir Jonas Ciplys yra Valstybinio gamtos apsaugos komiteto darbuotojai. Paduodame jų straipsnėlį, kuris tilpo Lietuvo spaudoje.

Tauragės rajone yra ir mažų gražių upelių, ir didesnių upių. Tačiau ne vien gražiais vandenimis jos ypatingos. Spalio ir lapkričio mėnesiais šioms upėmis ir aukštupiais, iškodomas nerastaviečių, kyla tauragės žuvis — laišos, šakiai, o pavasarį — žobriai. Be to, jose veisiasi ir upetakių.

Laišos ir šakiai jau gana retos, nykstančios žuvis, todėl įrašyti į Lietuvos TSR raudonąją knygą. Kad tauragės žuvis bei jų nerastavietės būtų apsaugotos, beveik prieš dešimtmetį keturios Jūros baseino upės Tauragės ir gretimose rajonuose buvo paskelbtos ichtiologiniais draustiniais. Tai Akmenos upė nuo Jerubyno upės iki žiočių (29,5 km) Silalės ir Tauragės rajonuose, Jūra — nuo Tauragės miesto iki Nemuno (43 km) Silalės ir Tauragės rajonuose, Jūros intakas Šešuvys — nuo Upynos upės iki žiočių (55,1 km) Tauragės rajone ir Upyna — Jurbarko rajone (16 km). Šiose upėse žuvis arba apskritai uždaryta arba ribojama. Prie jų turi būti sukurios plačios pakrančių apsaugos juostos.

Patikrinti šių draustinių būklės bei priežiūros lapkričio mėnesį buvo surengtas Valstybinio gamtos apsaugos komiteto reidas.

Pirmąją dieną reido keliai vedė Jūros pakrante. Prie Tauragės, vos ne miesto centre, prie Jūros išvydo mešrą paugulį. Čia su spūnų ir dviejų trišakių kablais prie svarelio darbuos Tauragės pirmos vidurinės mokyklos moksleivis V. Račkoviškis. Aštuoni jo draugai ar padėjėjai žiūrėjo, kaip jis žaloja žuvis. V. Račkoviškis, pasirodo, gerai žinojo, kad Jūroje žvejoti draudžiama ir kad „kabluioti“ daugybė žuvų sužalojama. Jis prisiminė, kad mokykloje per zoologijos pamokas mokytoja nemažai aiškino apie elgesį gamtoje, kalbėjo apie rajono draustinius. Bet žodžiai liko žodžiais, o V. Račkoviškis tadien turėjo sugavęs 6 žiobrius.

Vėlai vakare vieni lankėmės prie užtvankos. Pasirodo, ši vieta megama „naktinių žvejų“ — brakonierų, nes užtvanka suaiško migruojan-

čias tauragės žuvis ir jų čia susitelkia daugiau negu kitose upės vietose. Susiviliota ne vienas. Šių metų rugsėjo 15 dieną čia neteisėtai žvejoj Vilniaus taros bazės vyriausiasis prekybininkas V. Borisovas, kurį su laikė Medžiotojų ir žvejų draugijos rajono skyriaus vyr. žuvininkas J. Baršys. Pažeidėjas pasiūlymė rąsę, jog nieko nežinojęs apie draustinį ir čia žuvas todėl, kad mate meškeriojančius kitus.

O šis vakaras? Prie užtvankos atėjome trise, o čia jau keturi vyriškiai su spiningais, sukiojosi stambus vilkšnis.

Aišku, jėgos buvo nelygios, bet pastarųjų nervai neišlėkė — jie pirmi pasitraukė nuo užtvankos. Iš pokalbio paaiškėjo, kad jie čia „kabluioti“ kada nori. Jie sako, kad esą ir dar drąsesni brakonieriai, kurie apsirėngę hidro kostumais, sugeba tinklų užstatyti vidury miesto, nes upė negili, patogų braižyti. Nieko jie nebija, visi tai žino.

Kur tokio žūlumo šakys? Kodėl brakonieriai nesudraudžiami, nebaudžiami? Tą vakarą prie Jūros upės pagal grafiką turėjo budėti „Jūros-1“ žvejų megejų būrelis. Idomu, ką jie tada veikė, kuo rūpinosi būrelio pirmininkas, Tauragės būtinio gyventojų aptarnavimo kombinato darbuotojas J. Vrubliauskas?

Tauragėje gamtos saugininkų neturkita — yra 1007 gamtos apsaugos draugijos nariai, 642 žvejai megejai, 148 medžiotojai ir per šimtą jaunųjų žvejų megejų. Vien „Jūros-1“ žvejų megejų būrelyje yra 56 žmonės. Bet ne vieno iš jų nesutikome prie Jūros.

Matyt, etatiniam gamtos saugininkams bei visuomenininkams daugiau galeitų, ir privilegtų padėti Tauragės rajono vykdamosios komitetas, vidaus reikalų skyrius, kitos gamtos apsaugos bei tvarka mieste būripnančios organizacijos.

Daug kuo praturtino Tauragę pastatyta užtvanka per Jūrą. Bet nebuvo išvengta vienos bėdos — ji pastoj kelia migruojantioms žuvis ir Jūros ir Akmenos aukštųjų nerastavietes. Todėl Valstybinio gamtos apsaugos komiteto užsakymu Respublikinis vandens ūkio projektavimo institutas 1980 metais paruošė pirmojo Lietuvos eksperimentinio žuvų paleidimo per užtvanką Tauragės mieste tako projektą. Jis veiks automatizuotu šlužų principu. Gaila, bet dėl įvairių priežasčių dar nepatvirtinti. O atidėti jų negalima.

faktinai ji yra buržuaziniai-konservatyvė. Žmonės už ją balsavo, nes jie jautė, kad Argentina reikia atidūsio, reikia atsteigti bent minimalines civilines teises, reikia atsikratyti chuntos teroro. O chunta sutiko pasitraukti, nes jautė, kad kitaip ji be ceremonijų visvien bus nuversta.

Naujoji valdžia dabar sako, kad ji trauks į teismą tuos karininkus ir policijos pareigūnus, kurie atsakominge už anti-fašistų kankinimus. Pagyvensime ir pamatysime, ar valdžia iš tikro tą pažadą ištesės.

tik redaktorių, bet "patį laikraštį"?

Dalykai dar labiau komplikuoja, jeigu mes skaitome kito "editorialo" dalis. Prašome:

"Lietuvių problema yra kitokia. Vienas gerą balsą turėjęs dainininkas, pasinaudojęs enciklopedijos suteiktais faktais, gana vykusiai nuskakė lietuvių skaitytojų problemą. Lietuviai katalikai neturėjo žmogaus šiai lietuvių problemai iškelti. Jie pasirinko poeziją mėgstantį dainininką šiai problemai aptarti. Jie tarytum pirštu pataikė į dangų."

Cia jau iš tikro tragikomedija: dainininkai, kurie turi gerus balsus, vietoje dainavimo "naudojasi enciklopedijos faktais", dargi "mėgsta poeziją" ir vis tai kaip nors konspiruoja prieš "Naujienas"! Vėl kalbama apie "intelektualą", kuris vadinamas "inteligentu". Pažymima, kad jis studijavo "ne Romoje ir ne Friburge", o Paryžiuje. Vaje, vaje . . . Ar tas "intelektualas" ir tas "dainininkas" vienas ir tas pats žmogus? Iš "Naujienu" gremzdisko rašymo to nesužinosi. Tik žinai, kad visur tik konspiracijos, konspiracijos . . . Pasirodo, kad "frontininkų" laikraštis nusiviliavo nuo "Naujienu" lietuvių gydytojų, kurie dabar ten nesigarsina. Tas, esą, sako "Naujienos", priešinga įstatymams. Esą, "Gydytojams reikėtų aiškintis prokuratūroje . . ."

Apart baimės apie konspiraciją, tame pačiame vedamame straipsnyje yra ir tam tikro primityviško filosofavimo. Mes skaitome:

"Amerikos lietuviai skiriasi nuo amerikiečių daugumos. Jie skiriasi nuo airių, nuo lenkų, nuo italų, juodaodžių ir visos eilės kitų etninių mažumų. Amerikos lietuviai skiriasi nuo kitų todėl, kad jie nesitenkina vienu klausimu nušvietimu. Jie norėjo pažinti ir antrąją medalių pusę . . ."

Kaip "Naujienu" galvočiai sėdėdami savo rašinėlyje Halsted gatvėje priejo prie tokios kraštutinės socialinio mokslo išvados? Iš kur jie žino, kad, sakysime, airiai, nenori pažinti antrosios medalių pusės? Juk airiai labai politizuota etninė grupė, labai mėgstanti polemizuoti, diskutuoti, ginčytis . . . Neverta klausti. "Naujienu" logika yra taip pašlijusi, kad sunku susigaudyti, kada ten kas nors teigiama rimtai, kada vartojamas sarkazmas, kada siekiama jumor. Gal ir gerai, kad turime "Naujienas", nes neturint tokio lietuvinio leidinio kaip Lietuvos žurnalas "Sluota", "Naujienos" kartais nebloga vieta surasti juoką sukeliančią skaitymą.

Uosto
krantinėje

Atėjo rusas kapinynas
Kruon papėdėje . . .
Rudžių
Išsistos nuolaužas kabinas
Vieną į kitą.
Nuo stačių
Ir skaudžiai iškalpytų pirštų
Nebėdoska spindulys.
Suskelde metalį į dalis.
Atodis paliko —
„Miršta . . ."

Žmogaus rankas mylejo,
Žemę.
Reikėjo — būdavo ginklu.
Dabar, linguodamas kaklu,
Lyg duobkasy
Jį kinas semia.

Vagonai,
Triumai
Gaižiai kosti
Nuo kibirkščiųuojančių
Jo pelenų . . .
O jis kažkur
Mateno krosny
Vėl taps žeruojančiu plienu!

Eduardas Seleionis

Kai iš reiso, iš tolimųjų jūrų sugrįždavo pirmos klasės radijo operatorius Jonas Karpičius, jo bagaže būdavo stambūs ir smulkūs kašaloto dantys, kriauklelės, koralai.

Dabar Jonas gyvena Vilniuje. Jo bute Viršuliškės tarsi uoste išsirikiavo ištisa burlaivių flotilija — dešimtys korvetų, fregatų ir brigantinų. Iš kašaloto dantų atgimsta pingvinai, o iš koralų, kriauklelių ir jūros žvaigždžių J. Karpičius sukūrė triptiką "Jūros pasaka".

Nuotraukoje: Jonas Karpičius ir jo triptikas "Jūros pasaka".
A. Sabaliausko nuotrauka

Savalaikės, teisingos
priemonės

Viso pasaulio dėmesys dabar yra sutelktas į TSKP CK Generalinio Sekretoriaus, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Pirmininko Jurijaus Andropovo pareiškimą ryšium su prasidėjusiu Amerikos vidutinio nuotolio raketų dislokavimu Vakarų Europoje. Daugybėje spaudos, politinių ir visuomeninių veikėjų atsiliepimų akcentuojama tokia mintis: Tarybų Sąjunga vėl įtikinamai patvirtino, kad ji vykdo nuoseklią, principinę kursą duoti tvirtą atkirtį agresyviems imperializmo siekimams ir kartu nenuilstamai kovoti už branduolinio karo pavojaus pašalinimą. TSRS niekada ir niekam neleis pažeisti susidariusios apytikrės karinių strateginių jėgų pusiausvyros tarp Varšuvos sutarties ir NATO. Kartu demaskuojamas Washingtono melas, kuriuo gali patikėti tik naivuoliai, kad esą dislokavus Europoje pirmąsias Amerikos naujos kartos raketas, TSRS bus priversta pasirašyti susitarimą, pagal kurį ji turėtų vienašališkai nusiginkluoti.

Stebėtai daro iš pareiškimo aiškia išvada: visa atsakomybė už Ženevos derybų dėl branduolinių ginklų apribojimo Europoje sužlugdymo tenka Jungtinėms Amerikos Valstijoms. Beveik dvejus metus, kol vyko šios derybos, Washingtonas jas vilkino ir tuo pat metu sparčiai rengėsi dislokuoti naujas raketas. Pagal savo globalinio pranašumo koncepciją jis tikėjosi tuo būdu sudaryti socialistinių valstybių pasienę iš principo naują ir joms nepaprastai pavojingą situaciją.

Dabar Reagano administracija visai išsisukinėja. Vaidmainiškai "apgailestaudama" dėl derybų nutraukimo, ji kartu mėgina įtikinti pasipiktinusių Vakarų Europos visuomenę, kad nieko rimta neatsitiko ir kad Tarybų Sąjunga atnaujinus derybas "praėjus kiek laiko". Tuo tarpu į Amerikos karines bazes Vokietijos Federatyvinėje Respublikoje, Anglijoje ir Italijoje gabenamos vis naujos branduolinės raketas

ir jų komponentai. Kiekvieną dieną Washingtonas užtikrina, kad šis ginklas bus dislokuotas šių metų pabaigoje, kaip numatyta NATO planuose.

Kaip tik dėl šių JAV veiksmų Tarybų Sąjunga ir priėmė J. Andropovo paskelbtus konkrečius, atitinkančius susidariusią situaciją nutarimus, kuriais siekiama užtikrinti TSRS ir kitų socialistinės sandraugos šalių saugumą. Jeigu JAV ir kitos NATO šalys, parodyd, kad jos pasirengusios atkurti padėtį, buvusią iki pradedant dislokuoti Europoje Amerikos vidutinio nuotolio raketas, pabrėžiama pareiškime, Tarybų Sąjunga taip pat bus pasirengusi tai padaryti. Tada — ir tai pažymi daugelis politinių stebėtojų — vėl įsigaliojot ir anksčiau pateikti Tarybų Sąjungos pasiūlymai branduolinių ginklų apribojimo ir sumažinimo Europoje klausimais.

Vladas Burbulis

AEROUOSTAS ANT
VANDENS

Hongkongo žurnale "Eik-vik" išspausdintas įdomus skelbimas. Parduodamas tarpautinis aerouostas, kuris gali būti atvilkas prie bet kurio jūros miesto. Kaina — 4,2 milijardo dolerių. Į šią sumą įeina 400 metrų plaukiojantis pakilimo-nusileidimo takas, aerostoties pastatas, lėktuvų angarai, remonto dirbtuvės, valdymo centras. Visa konstrukcija sveria 4,85 milijono tonų. Ant vandens aerouostas laiko 10 tūkstančių cilindrinį plūdurių (kiekvienas 11,5 metro aukščio ir 7 metrų skersmens). Net didžiausios audros metu statinys silbsius tik 1 centimetru. Projekta parengė Japonijos laivų statybos firmų asociacija.

Buvo galvojama, kad pirmasis tokį aerouostą įsigys Osaikos miestas. Tačiau Osaikos valdžia galų gale pasirinko, kad gyvate pastatytų besanti nemudinga, priemies agentūra Frans pres.

NEREIKALINGAS
ALIARMAS

Pakistano aviakompanijos laimerio 339 keleiviai iš tikrųjų nusėdė, pamatę iš viršutinės lentynos žemyn sluočiančią metro ilgio gyvatę. Įėjai šiaip taip pavyko nurašinti jau panikuojančius žmones, kol lėktuvas nusileido Maniloje. Čia sužavoti ropli buvo iškviesti gaisrininkai. Keleiviams buvo gėda, nes patikėjo, kad gyvate pavirsdavo besanti nemudinga, priemies agentūra Frans pres.

Liaudies dainai, tikrai jai...

Su liaudies dainų dainuotoja Veronika Janulevičiute-Povilioniene kalbasi žurnalistas Vladas Motiejūnas

— Atsimenu tėvę, Veronika, dar Kapčiamiesčio mokinukę. Rasei eilėraščius... Ar jau ir tada dainos rūpėjo? Gal esi iš dainininkių giminės?

— Dainininke būti nė nesvajojau. Labiau traukė miškininkystė. Tiesa, klasėje dainuodavome daug, bet mokytojos mėgo susaldintus ansambliukus, romantiškas daineles ir mus to paties mokytojos mokyti. Skambėdavo Maironio tekstai, sklidavo savos kūrybos dainos apie nusikentusią mergaitę, kolūkio agronomą ir kitokios. Bet kai susėdavome su mama pupelių alyvų, vilnų kedenti ar plunksnų plėšyti, ji užvesdavo ir „Gėn, sesute“, ir „Sake mani šokių!“. Miške ir tėvas atsimindavo „Per žalias girias“. O senąjį larašų tik paprašyk — „Dėduk, padainuok“, — nesustos! Bet tos dainos man dar nebuvo labai artimos, atrodė gana keistos.

— Vadinasi, reikėjo jas iš naujo sau atrasti?

— Tai atsitiko jau Universitete, kur 1964 metais pradėjau studijuoti lietuvių kalbą. Patekau į chorą. Merginos po koncertų užtraukdavo autobuse ir kaimiškių dainų — kiekvieną savo krašto. Emėme rinktis visas jų pasimokyti. Susidomėjome sutartinėmis — jų susiję su Zėneno Slaviūno knygoje. Išdrįsime padainuoti netgi Auloje.

Mane draugai paragino: o jei pamėgintum dainuoti viena ir tarmiška? Klausytojams patiko. Sekydavo, kad mano balsas labai liaudiškas, nors aš ir nežinojau, ką tai reiškia. Paskui pagal studijų programą prasidėjo tautosakos rinkimo ekspedicijos... Tuo metu šios dainų jau nebūčiau įstengusi mesti.

— Iš kur tiek dainų išmokai? Iš rinkinių, antologijų? Ar ekspedicijose — tiesiai iš kaimo dainininkių lūpų?

— Daugiausia iš žmonių. Rinkinyje daina jau tarsi negyva, ji taip nesusiūta, nepatraukia, gaidės ne viską atspindi. Bendravimas su pačiu dainininku yra geriausia mokykla. Magnetofono nesinėsiu. Dainą įsimenu.

— Pažįsti daug „dainų karalienių ir karalių“. Kuo jie išsiskiria iš kitų kaimo žmonių?

— Daina neatskiriama nuo asmenybės. Mikas Matkevičius — „Dėde Mikas“ arba neseniai miręs Petras Zalanskas abu dūkai nuo Merkio — neeiliniai, įdomūs žmonės, tad ir dainų interpretatoriai labai talentingi. Koks pasakotojas, koks filosofas, Zalanskas buvo! Ne visų ir pavardės atsimenu. Bet dainuodami tarsi gyvą prieš akis matai — štai kad ir moterišką nuo. Auditiški, kuri mane išmoko „Sauliulės!“. Įspūdinga žiūriškos Kristės Leikauskienės istorija. Simtas nelaimių jos nesugnuždė. Rasdavo jėgų, atsisipirdavo joms — ir visą laiką dainavo!

— O ar įmanoma kitiem tokį dainavimą pakartoti?

— Kartais, vaikantis tariamo autentiškumo, mėginama imituoti, bet man tai atrodė dirbtina. Kodėl aš privalau atsišvėpti toje pačioje vietoje, kaip senutė, jeigu oro man užtenka? Būtų ne natūralu, jeigu mėginčiau dainuoti Bronės Bogušienės, Marės Navickienės ar Onos Jauneikienės balsu. Kupiškėnai, žiūriškiai, luokiškiai ir scenoje dainuodavo tarsi kaimo laukuose. Mano karta — jau esame tarsi iliustratoriai, bet vien „pademonstruoti“ dainą — per mažą. Turi būti maniera, stilius, o svarbiausia — perteikti dvasią. Nemėgtu žodžio „atlikėja“. Gal dainuotoja? Seniau išgirdavau nemažai priekaitų: savavališkai keitai lojį ritmą, ilginai priebalsius, per mažai prasižioji ir t. t. Pamažu priprato. Daina mane patį turi tarsi. Gražesniats nel patalpaui, net tatau bet kur, nemėgtu zulinėti per repetitijas. Patirimų nesibaigau. Daug naudingo radau Donato Saukos ir Norberto Vėliaus knygoje. O ir šiaip jau beveik kiekvieno mūsų saviraiškos šaknis — kaimo kultūra.

— Vis dėlto — kas tas „liaudiškas balsas“? Ar išlavintas vokalas liaudies dainai kenkia? Gal iš vis ne scenai skirta?

— Tikriausiai to „liaudiško balso“ ir nėra. Geras vokalas negali kenti. Giedrai Kaukaitei ir Vaclovui Daunorui balso „pastatymas“ netrukdo išreikšti liaudies dainos dvasią, nes jie ją jaučia. Neliudiški laikyčiau pas mus įsilaukijusį nudailintą, mašų ansamblių dainavimą — tokį ne natūralų. Liaudies dainoms per didelį įsijungimas nebūdingas — juk kaimo moterys nesigriebia dainuodamos už širdies, aistrų nerodol. Mano mėgstama „Rūta žalių“, matyt, „užkoduota“ laukams. Scenoje jai nejuokau. Beje, tikrame kaimo liaudies dainos dainuotai man sunkiau nei kokiame užsienyje.

Veronika Janulevičiute-Povilioniene su savo vaikais. R. Rakauskas nuotrauka

griebia dainuodamos už širdies, aistrų nerodol. Mano mėgstama „Rūta žalių“, matyt, „užkoduota“ laukams. Scenoje jai nejuokau. Beje, tikrame kaimo liaudies dainos dainuotai man sunkiau nei kokiame užsienyje.

— Lietuvių liaudies dainų — tūkstančių tūkstančiai. Pagal kokį kriterijų jas atirenki? Ar yra mėgstamų? Ko gero, dūkei mieliausios dūkiškos?

— Kodėl viena daina ateina, kita nutolsta, — nežinau. Vieną žiūpiu ir galiu rytį pat dainuoti, o kita turi tarsi sulaukti savo valandos. Tik tada suvoki jos grožį. Štai dabar nėra man gražesnės už „Gali lauko stadalėlė“, o „Pucinėli raudoniausias“, jaučiu, dar augs. „Rūta“, „Sauliulė“ įsitvirtinusios visam laikui. „Karūnelė“ brangi jau vien dėl to, kad taip plačiai pasklido. Dūki dainos artimos ir dėl to, kad perimtos iš gyvų dainininkių. Žemaičių intonacijos man sunkesnės.

— Dabar diskotekų amžius. Yra jaunimo, kuris sako, kad senosios dainos per daug monotoniškos, gūdiškos, panašios viena į kitą. Advokatauk folklorui. Ar galima jį „suatrakinti“?

— Daugelis paprasčiausiai tų dainų nemoka. Pasiklausę — pakeičia nuomonę. Kitas yra atbaidiškos prastos harmonizacijos. Labai džiaugiuos, kai dainuodama įstengiu palenkti publiką, įrodyti, kad liaudies daina — graži, prasminga, kad ji — didelis vertybė. Nesu prieš gerą aranžavimą. Visa bėda, kad estradiniai kolektyvai nusigriebę poprasčių dainelių. O juk pasirinkti yra iš ko — ir smagių, tinkamų eitynėms, ir pobūviams. Kaip įsitikinome, „gulbių“ ir „ramunėlių“ mados greit praėję. Liaudies daina lieka.

— Sėkmingi buvo Tavo kūrybiniai vakarai Meno darbuotojų rūmuose, Teatro draugijoje, keliose mokyklose. Dainavai čia su aktorė Dalia Kriščiūnaityte ir kalbininke Marije Razumkaite. Kaip sugelvojoje šios programos pavadinimą — „Poryk, dukrai“?

— Pavadinimą paėmėme iš Zalansko dainos. Programos tikslas — pagerbti liaudies dainininkus, kurių jau netekome. Kelių moterų biografijų fragmentai, kuriuos taip įtaigiai, susikaupusi, nesistengdama žiūrovų gaudinti, skaito Dalia, tarsi sako: ir nelaimėje žmogus išlieka gražus. Kiekvieną turime savo dainų. Labai padeda tai, kad tautosaką panašiai suprantame, dainuodamos jaučiame vidinį ryšį.

— Folklorinių ansamblių dabar yra nemaža. Bet ar jie nevienodai? Ar ne per mažus reikalavimus sau kelia?

— Pajėgūs ansambliai — „Saulė“, „Ratilio“ ir kiti — galėtų būti skirtingesni. Kam daryti tą patį, ką jau kitas daro? Dauguma valdina vakaronę: scenarijus šiaip taip sulipdytas, režisūra rupi — pasikumsčiojimai, atsisėdimai ant scenos krašto... Ogi kiekvienas ansamblis galėtų imtis netyrinėti dalykų, vartyti savo vagą. Aš už temines programas: viena gali būti antikarinė, kita skirta rugpjūtiui, trečia — vieno dainininko dainoms ir pa-

sakojimams. Medžiagos visiems užtektų su kaupu...

Neseniai išgirdau rimtą priekaitą: „Kartais daraisi profesionalė, galvoji, ne ką dainuoji, o kaip“. Žinoma, svarbu ir tarsi „kas“, bet mano tikslas — tarsi „kas“. Žmonės ploja ne man, o pačiai dainai. Gruzijoje didžiausias komplimentas man buvo žodžiai: „Kokios gražios lietuvių dainos!“ Nesu scenai gimusi, čia jaučiausi ir tebesijaučiu nejuokais.

— Vis daugiau dainuoji lopšinių, dainų vaikams. Tai dėl to, kad patį auginti trejetą mažyčių?

— Saviškiams dainuoju daug, bet šeimos ansamblio kol kas nesukūre. Apie didelę programą vaikams galvoju rimtai. Mėgtu koncertuoti mokyklose. Liaudies daina vaikui gali būti pirmoji pakopa į meną, kaip ir pasaka.

— Taigi norėtum pabrėžti auklėjamąjį liaudies meno vaidmenį?

— Geras menas negali daryti blogos įtakos, smukdyti. Jis jau savaime auklėja žmogų, kelia jį. Liaudies daina šių dienų kultūroje turi užimti deramą vietą — ne vien tik kaip egzotika, sceninis variantas. Ji gali lydyti kiekvieną darbą, kiekvieną žvėntę.

— Jau keliolika metų dainuoji Liaudies muzikos teatro trupėje. Tavo balsas skamba iš plokštelio, girdejojame įrašus kino filmuose ir spektakliuose. Dainuoji Broniaus Kutavičiaus „Dūkiškos variacijos“. Pasiskyrusi tik liaudies dainai, ir toliau žėdi likti tik jai ištikima?

— Be senoviškių — su kokiais romansais — ir scenoje būčiau ir neįsisi. Taigi ir toliau — tuo pačiu keliu. Bet negalima verstis vien senomis atsargomis. Jau jaučiu tam tikrą badą, noriu klausytis naujų įrašų, pasikaitinti etnografinės literatūros, pasėdėti tautosakos fonduose, o svarbiausia — pavažinėti po kaimus, pasirankioti dainų. Nelaisina iš galvos didesnės programos: viena, jau minėtoji, būtų vaikams, kita — „Saulė riedulė“, dar kita — „Mano gimtinės dainos“... Tegu žmonės išgirsta, tegu pamato, kokių muzikos lobų kiekvienas Lietuvos kampas turi.

Pataria lenkų kunigams vengti politikos

Varšuva. — Kalėdų švenčių proga išleistajame laiške Lenkijos primas kardinolas Jozef Glomp kreipėsi į kunigus, ragindamas juos nesisikšti į politiką. Kardinolas kvietė prie tautinio susitaikimo. Pastaruoju metu Lenkijos kunigai ir bažnyčios yra tapusios uždarosios darbininkų unijos užtėrais ir globėjais.

SKAITYKITE IR REMKITE "LAISVĖ"

Kultūros Atgarsiai

SPAUDOS MUZIEJUS

1982-ais metais A. Ruzgas ir A. Lukošiusas "Kultūros barų" žurnale iškėlė mintį, kad laikas įsteigti Lietuvoje spaudos muziejų. Jie detališkai apibūdino tokio muziejaus įsteigimo tikslą, metodiką, apimtį. Pasirodo, kad šis mintis dabar plačiau aptariama ir einama prie planavimo. "Kultūros barų" lapkričio mėn. numeryje Bronius Genzelis ir Pranas Juozapavičius reiškia savo mintis, koks tasai muziejus turėtų būti. Abiejų mintys panašios, bet pabrėžiami skirtingi akcentai.

Genzelis siūlo spausdinių muziejų, o Juozapavičius — spaudos muziejų. Pirmas siūlymas yra sukaupti visus periodinius ir neperiodinius spausdinius, įskaitant knygas, kiek tik jų turima pradant spaudos atsiradimu Lietuvoje. Kaip data nurodomi 1522 metai, kuomet Vilniuje buvo atspausdinta "Mažoji kelionių knygelė", o 1619-ais metais Vievėje M. Smotrickis atspausdino "Slavų gramatiką". Vilniuje įsteigta spausdinių, kurią tvarkė P. Skorina, buvo pirmą visoje dabartinėje Tarybų Sąjungos teritorijoje.

Juozapavičiaus siūlymas kiek kitoks — jis numato spaudos spausdinių muziejų, kuriame būtų saugomi eksponatai, rodantieji įvairius spausdinimo būdus, ankstyvą techniką, raidžių šriftus ir t. t.

Mums atrodė, kad šie du akcentavimai turi eiti ranka rankon ir taip pagaliau bus.

JAV LIETUVIŲ SPAUDA

Jei kuomet nors Lietuvoje bus įsteigta spaudos spausdinių muziejus, ten su laiku atsirastis ir Amerikos lietuvių spausdinių skyrius. Nemažai JAV, Kanados, Argentinos ir kitų Amerikos kontinento lietuvių spausdinių jau su-

kaupia Lietuvoje. Bet kol kas tas kultūrinis lobis yra prieinamas tik specialistams, mokslininkams-tyrinėtojams. Muziejų įsteigus, eksponatai, viename ar kitame pavidale (originalai, foto-kopijos, mikrofilmai ir kt.) bus prieinami plačiajai publikai. Mums atrodė, kad su laiku Lietuvoje turėtų būti sukaupia visų pakraipų, visų ideologijų spausdiniai. Mums atrodė, kad su laiku reakcinės ideologijos praras savo aktualumą, kad jos taps antikvarinio pobūdžio liudininkėmis. Mes suprantame, kad tuo ideologijų kultūrininkams dabar sunku prie tos minties priprasti, jiems sunku padėti jų spausdinius kaupti Lietuvoje, prieš kurios socialistinė santvarka jie atsineša su pagieža. Visgi, jie turėtų suprasti, kad iš istorinio taško žiūrint gimtasis kraštas yra vienintelė tinkama, logiška ir saugi vieta visą tautos kultūrinę lobyną kaupti.

PRISIMENA MAŠIOTA

Gruodžio 19 d. buvo 120-osios Prano Mašiotto gimimo metinės. Jis plačiai paminėjo Lietuvos spauda.

Mašiotas gimė 1863 metų gruodžio 19 dieną Šakių apylinkėse. Jis buvo gabus moksleivis ir tėvai tikėjosi jo išėjimo į kunigus. Bet Mašiotas vėliau rašė:

"Juo arčiau galo buvau gimnazijoje, juo labiau mažėjo mamos viltis išgirsti kada mane 'gloriją' giedant".

Mašiotas, kaip žinia, tapo vienu žymiausių lietuvių vaikų literatūros kūrėjų, pedagogu, mokslininku. Jis rašė labai daug, taip, kad dabar Lietuvoje jau baigtoje išleisti "Prano Mašiotto bibliotekėlė" rikiuojasi net 40 tomelų. Mašiotas mirė 1940 metų rugsėjo 14 d. Kaune. Tarybinė Lietuvos valdžia jį palaidojo kaip garbingą tėvynės sūnų.

ALYTAUS PARKE

Nuotraukoje: Ruduo Nemuno senovėje — Dailidėje. Juozo Žagunio nuotrauka

Dažnas svečias, viešdamas Alytuje, Dariaus ir Girėno gatvę pasuko į miesto parką. Tai didelis kalvelių, Romelių, žalių vejelių miško masivas. Oras čia tyras ir lengvas, nebesigirdi automobilių užesio, nors aplinkui nusidriekusi gatvė gyvas judėjimas.

Dešinėje gatvės pusėje lieka naujas stadionas, o priekyje sutvuliuoja didelis tvenkinys. Tai Dailidė — Nemuno senovė. Amžių bėgyje daugelyje vietų Nemunas susuko keistas kilpas, matyt, ieškojo artimiausio ir patogiausio kelio, keitė tėkmės kryptį. Po vieno tokio upės vagos pasikeitimo ir atsirado Dailidė — atitrūkusio Nemuno dalėlė. Miško ošimas, vandens vėsa, raizgūs takeliai, pakrantės suoleliai — kiekvieną traukte traukia čia pailsėti, pasidaryti aplinkui.

Dailidė į dvi dalis dalija aukštas pylimas, nuo kurio įdomu pasidairyti po apylinkę. Aplinkui — miškais apaugę Nemuno slėniai. Eina į tolius tie miškai, tarytum laiptais kildami ir leisdami.

Aukšto pylimo ir Nemuno sandūroje — Dainų slėnis su didele asfaltuota aikšte, estrada. Jau keli dešimtmečiai alytiškai čia rengia įvairias dainų ir šokių masines šven-

tes, sporto varžybas. Kaskadomis kylantis pylimo slėnis — natūralus graikiškojo amfiteatro pakartojimas. Gausiems žiūrovams niekad nepritrūksta vietos, o didelė scena iš viršaus atrodė labai įspūdingai ir šventiškai.

Aukštyn prieš Nemuno srovę nuo Dainų slėnio — vėl miškingos pakrantės. Dešinėje Nemuno pusėje — Sudvųjų miškai, kairėje — garšusis Vidzgiris. Prasideda jis prie Radžiūnų piliakalnio ir didele pasaga išsiričia panemuniais, susijungdamas su smėlėtais Alytaus pusynais. Į kurią pusę nuo miesto beeiši, kurį miško takeli bepasirinksi — vis Nemuną pasieksi, vėl į jį atsiremsi.

Vidzgiris — vienas iš penkiolikos botaninių respublikos draustinių, natūralus, pasižymintis vaizdingais Nemuno slėnio gamtovaizdžiais Pietų Lietuvos miškas-parkas. Jame aptiksimė retų Lietuvos augalų — daugiaumetę blizgę, paprastą gebėnę, meškinį česnaką, tuščiavidurį rūtenį, dažinį prožinį, rausmenę didžiūžiedę ir kitus. Skrobliai čia sudaro pačią didžiausią respublikoje koloniją. Labai vertingas 120 metų amžiaus ažuolynas, didelis maumedynas.

Prie keturis dešimtmečius Vidzgiris pergyveno vieną iš kraupiausių savo istorijoje tragedijų. Šiame tyliame, žaliaskariame miške fašistai sušaudė daugiau kaip 60 tūkstančių taikių tarybinių žmonių. Sioms aukoms atminti pastatytas paminklas.

Nepakenkė gražiajam Alytaus parkui labai išaugęs miestas. Jis išliko nepalietas. Parkas stropiai saugomas ir prižiūrimas miesto Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto.

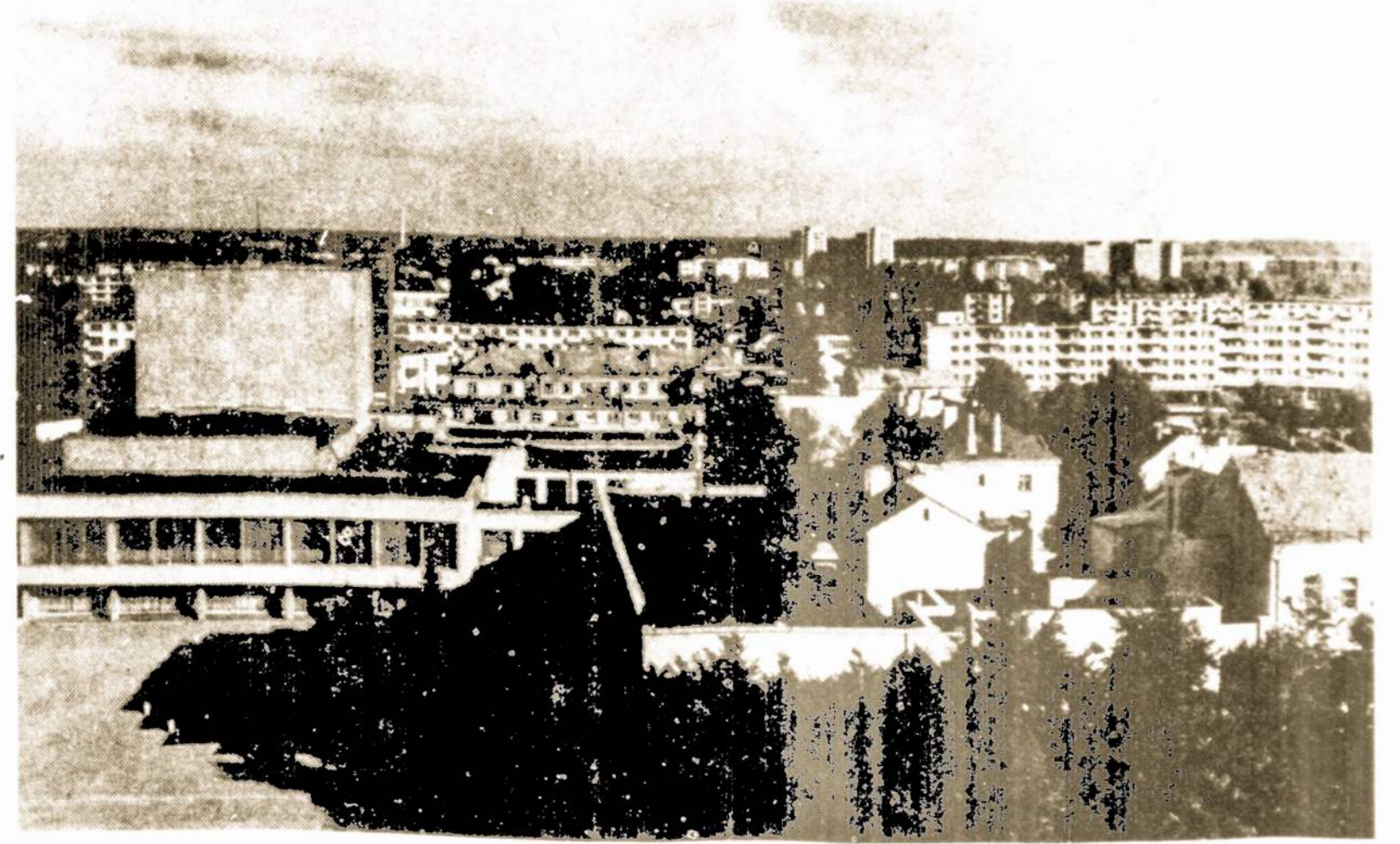
Stanislovas Pleskus

Kritikuoja NASA

Houston. — Čia įvykusioje spaudos konferencijoje, kurioje dalyvavo visi šeši erdvėlaivio Columbia astronautai, vokiečių fizikas Ulf Merbold pareiškė, kad jis patenkintas pasiektais rezultatais. Tačiau jis kritikavo NASA, kad ji per mažai leido europiečiams pasinaudoti mokslinė laboratorija, kuri faktinai jų buvo finansuota.

Jis įspėjo amerikiečius, kad Europos politikieriai ateityje negalės organizuoti bendradarbiavimo, jei toliau taip bus. Vokietis ragino, kad JAV kartu su Europos Erdvės Agentūra padarytų sutartį sukonstruoti erdvės stotį. Bet tuo atveju, jis sakė, jei Europa prisidės 25 proc., jai turi būti tiek procentų skirta stoties naudojime.

Athens. — Graikijos ir Bulgarijos premjerai išleido kvietimą į JAV ir TSRS sustabdyti branduolinių ginklų dislokavimą į ropoje ir sugrįžti prie derybų stalo. Jiedu šaukia ekspertų suvažiavimą pasirengti pasitarimams dėl Balkanų šalių paskelbimo laisva zona nuo branduolinių ginklų.

Išaugo ir išgrąžėjo pastaraisiais metais Panevėžys. Nutiestos naujos plačios gatvės, pastatyta naujų gyvenamųjų mikrorajonų. Miesto centre įrengtas dirbtinis ežeras su sala. Nuotraukoje: Panevėžio centras šiandien. M. Baranausko nuotrauka

Gražia dvoną gavo Panevėžio rajono "Aušros" kolūkie žemdirbiai. Duris atvėrė nauji kultūros namai. Juose yra jauki aktų salė, biblioteka. Nuotraukoje: Naujieji kolūkie kultūros namai. G. Svitojaus nuotrauka

VIESNAGĖS DIENOMIS

Daug pamatėme...

Rumšiškės, ką besakys, tądien nebuvo svetingos. Mūsų pat ryto tėsė šaltos lietus, tiesa, karikatė pristodamas, bet net nežadėdamos valskaus rugsėjisko reginio, kai, anot Maironio, voratinkliai drakos be vejo. Nebuvo ir gausybės žurnuolaujančių lankytojų — vasaros sekmdienį neatsistebėjus, iš kur jų čia tiek priplūdo. Nebuvo ir P. Mataičio trupės spektaklio, kurio taip tikėjosi ekskursantai — tautiečių grupė iš JAV, „Tėviškės“ draugijos kvietimu viešėjusi Tarybų Lietuvoje. Liaudies buities muziejaus teatras jau buvo atsisveikinęs su žiūrovais iki kito sezono ir palikęs svečių pagūdai tik savo spektaklių plokšteles.

Be Rumšiškės yra Rumšiškės. Kad ir basilais, kaip sakoma, lytų — kelionė nuo žemų dūžių pirkalčių per Vidurio Lietuvos viensėdžius, rėžinį Aukštaitijos kaimelį, per sūduvų sodybas raudonais stieglų stogais, per akmeninių tvorų žemaitiją iki pat senųjų smuklių — neatbosta, nepraigėta, o dažniausiai net užsisėta. Kaip neužsisėta, kai net jaunos kojos neskuba aplėkti visą didžiulę muziejaus teritoriją, o neretai įstringa jau arimiausiose šlaudastogėse. Ką besakyt apie vyresnius, kurių regis, šitoj pirkalėj augia, per tokių langelių pasaulinį žiūrėt, savo rankom spausias štai šitoks arklas, va taip nuslūdin-tas spragilo kotas...

Nesukubom ejo per senąsias sodybas ir užjūrio ekskursantai. Kiek trobų viduj užtrukdami, prie šulinio svirties, klojimo, prie smailių apyniams pastovinluodami, spragėdami fotoaparatais — jei ne tas autobusas, vežs juos per muziejaus ekspoziciją ir įsirežęs senoj kalmo peizažan, nuotraukose liktų jų vaikystės, jų jaunūmės dienų Lietuva. O tokios, šlaudastogės, egzotiškos, kiur nepamatysi: šoktelis autobusas ant kalniuko, nusileis per naują Rumšiškių kaimą, įsuk į greitkelį, ir pro autobuso langą lėks naujos Lietuvos valdai. Visa savo rudeniska grožybė besipukkuojantis sodai prie baltamūrių gyvenviečių, platus lietaus atgaivinti arimai, vaikai su svediniu mokyklos kieme, nenutrūkstantis mašinų srautas toj pačioj autostradoj...

Dešimties dienų viešnagės programa besidomintiems leido patirti naujos, socializmo kelių žengiančios Lietuvos gyvenimą, darbus, perprasti jos santyki su šimimečiais kauptomis kultūros vertybėmis, susitikti su jos žmonių, toli garsinančiais šį kraštą savo darbais, mokslu, menu. Apvažinėtas, apvaikštinėtas Vilnius, apžiūrėta žilofos, bet nuostabiai gyvybingos ir gražios senamiesčio galvelės, naujų rajonų lankas, būta sostinės muziejuose, parodų salėse, teatruose, Universiteto nesenančiuose rūmuose, kur mokosi beveik dešimt tūkstančių studentų; ne vienas tautietis, juose pabuvojęs, teiravosi — ar negalėtų kiek laiko čia pasilavinėti ir jo vaikai!

Aplankytas Kaunas, kur tokią pažįstama ir kartu neapžįstama išgratėjusi Laisvės alėja, turtingi muziejai, Ciurlionis, susitika su giminėmis, bičiuliais, su jų mokytais vaikais ir anūkais susipažina.

Buvo ir Trakai, ir Druskininkai — su Ciurlionio muzika jo gimtojoj pastogėj, su iš arti apžiūrinėjama moderniais „Lietuvos“ sanatorijos korpusais ir gydyklom, su Ralnyčėle, panemunės palyvais, su miki muziejumi „Girios aidas“, kurį ne vienas tautietis vadino „lilsiog stebuklu“...

Nepaigė, o! kaip nepaigė diena Anykščiuose. Švelnus rūko kaspinas ant Švenčiosios slėnių, „kaimai ant kalnų, o ant jų kalnų kaimai ir maži kaimėliai“, pasak Baranauko, Anykščių šilėlis, jau besidantis rudens spalvomis, brangios kiekvieno mūsų širdžiai literatūrinės vietos, dar šio krašto naujagimis — Arklio muziejus — neįvardinti viso, kas prabėgo tądien pro akis. Bruknienojo žakelė iš Anykščių šilėlio, per rankas einantis kazlėkas nuo „piemenų tako“ — vargu, ar nukeliavo į užjūrį šilė „suvenyrai“. Bet ar pamirš kūrį nors iš apšilankiusių rūpestingai saugomą, giesmių giesmės lietuviškai gamtai autoriaus A. Baranauko kletelę. A. Vieniūlio-Zukausko muziejaus tylą, tebesaugančią rasytojo žingsnius, Jono Biliūno gimtuosius namus Niūronyse, kelį, vedantį į Puntuką ar laurų Liudiskų pilakalnio grožį!

— Mes daug pamatėme, daug patyrėme, turėjome daug susitikimų, pasimatymų, susipažinimų, pabuvojome Druskininkuose, Kaune, Rumšiškėse, Trakuose, Anykščiuose, matėme daug naujų pastatų, daug restauruotų senovės vertybių. Visa tai buvo mums malonu. Didžiausią įspūdį visiems darė Lietuvos žmonės. Jaudinančių jų nuosirdumas, tarpusavio santykiai. Tikėjosi, kad ši kelionė nebus paskutinė, kad sulauksime jų ir daugiau. Ačiū už šią, — atsisveikinimo su „Tėviškės draugija“ visų Tarybų Lietuvoje viešėjusių tautiečių vardu kalbėjo grupės vadovas L. L. Mockūnas. Dešimt dienų Tarybų Lietuvoje praleidę tautiečiai iš JAV A. T. Antanaitis, V. K. Keler-Henė, J. J. Smulkštys, M. Stankūnienė, D. Sruogaite-Bilėnė, J. Pivoriūnas, A. Tonkūnas, S. Stasiėnė, A. M. Aistienė, V. Pauperas, A. Kezys, L. L. Mockūnas, E. A. Sakadolskienė, R. ir J. Spurgis, R. S. Kaminskaitė, M. O. Reimaitė, E. Kraučionienė, K. Martinus, K. Jazbutis atsisveikino su gimtine, kas — su tėvy žeme, plačiai atvėrusia svečiams savo gyvenimo panoramą, pažėrusia savo rudenio grožio spalvą.

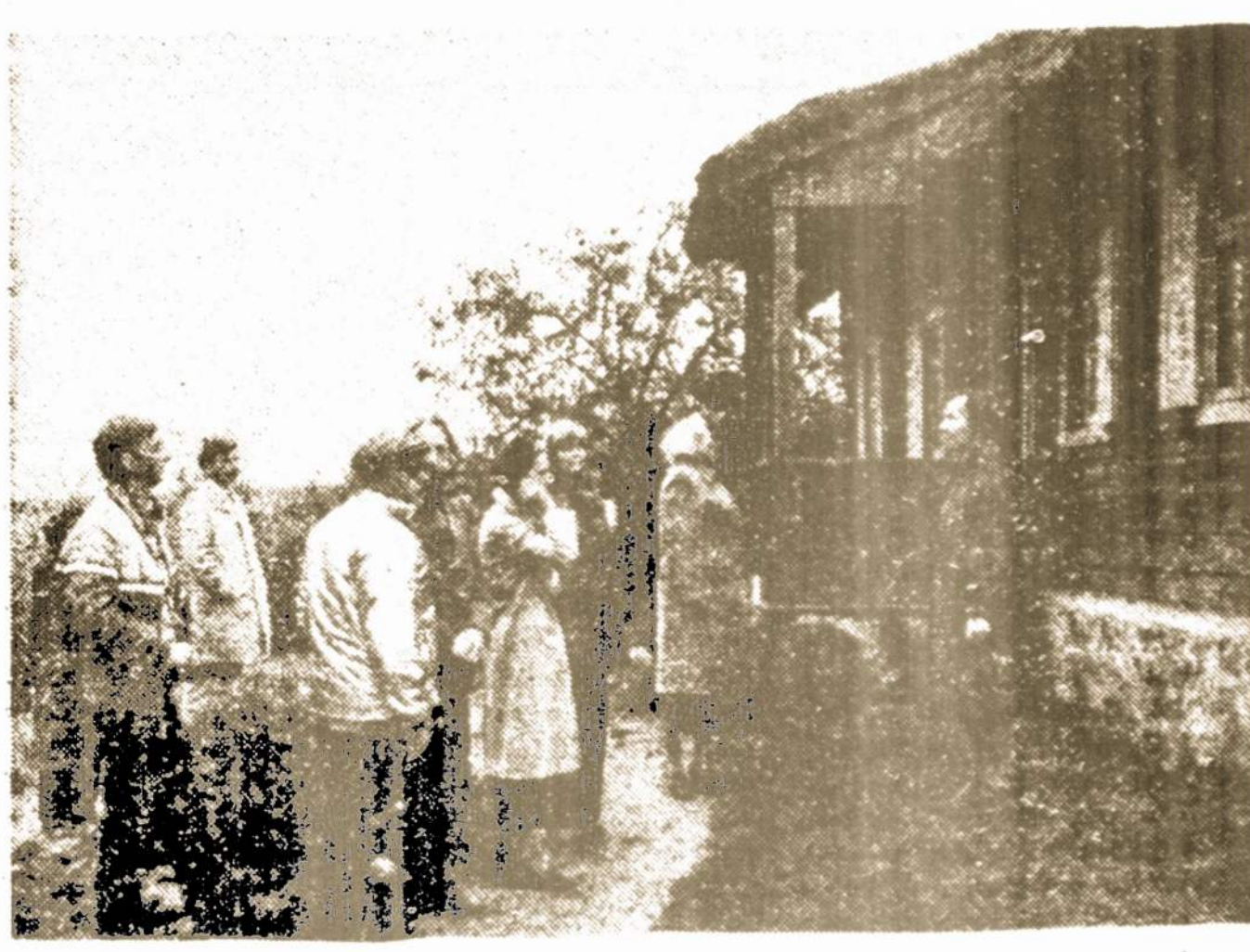
SIGITA VAITEKUTĖ,
JULIJA MUŠINSKIENĖ

1	2
3	4
5	6
7	8

Viešnagės Tarybų Lietuvoje metu tautiečiai iš JAV susipažino su Vilniumi, Kaunu, restauruotais jų senamiesčiais, muziejais, matė naujuosius šių miestų rajonus, lankėsi Rumšiškėse, Trakuose, Anykščiuose, turėjo progą susitikti su Tarybų Lietuvos kultūros, mokslo ir meno veikėjais. V. Kapočiaus nuotraukose — keletas viešnagės akimirkų.

1. Susitikimas su savitais „Literatūra ir menas“ redakcijos kolektyvu. Iš dešinės: svečiai iš JAV A. T. Antanaitis, V. Pauperas ir A. Kezys, savitais redakcijos kolegijos narys dailininkas S. Jusonis, redakcijos atsakingasis sekretorius A. Pabijūnas.
2. V. K. Keler-Henė Tarybų Lietuvoje viešėjo jau nebe pirmą kartą.
3. Ciklote dailininkė M. Stankūnienė ir Lietuvos TSR dailės muziejaus direktorius R. Budrys.
4. Svečiai iš JAV J. Pivoriūnas (priekyje kairėje), J. Spurgis, J. J. Smulkštys, R. Spurgienė, V. Pauperas (vėly antroje eilėje iš kairės) Vilniaus senamiesčioje.
5. Tautiečių grupės, viešėjusių Tarybų Lietuvoje, vadovas L. Mockūnas kalbasi su rasytoju V. Bubniu.
6. Tautiečiai (iš kairės) A. Tonkūnas, K. Martinus, K. Jazbutis, S. Stasiėnė, R. Spurgienė klausosi A. Baranauko ir A. Zukausko.

KOMENTARAI

SKAITĖ IR VERTINĖ... „NEASMENIŠKAI“

Vienas keliautojas amerikiečių namuose pamatęs pretenzingo raišytojo tomelį, iš smalsumo pasiteiravo, ar knygos savininkai ją perskaitę. Atsakymai buvo vieno di ir kito: „Taip, bet neasmeniškai“. Nesupratęs, kaip galima knygą skaityti „neasmeniškai“, paprašė paaiškinti. Atsakymas buvęs se mažiau keistas: „...daugelis žmonių čia perskaitę recenzijas. To jiems pilnai pakanka, kad galėtų nusipirkti pokalbįje savo žvilgsniu“.

Čikagoje leidžiamas „Draugas“, paprastai toje istorijai, pažinti, kas ir mūsų šalyje yra pasirašinę šį „amerikiečių kultūros bruožą“...

Tuo galima paaiškinti, kodėl kartais vertingose šalyje knyga ar net literatūros klasiko rašal, nesulaukę palankesnių recenzijų, deimtinaiškai daktas

lentynose, o menkaveris leidinys kitiškai įsidėmamas „neakivaizdinių“ knygų skaitymo metodą praktikuojančiam šalyviui.

Be abejo, Tarybų Lietuvoje įleista knyga tokių literatūros „šilovų“, besivadovaujančių tik recenzijomis yra savalp pilnima. Beivijos kritikas, atspindinčias dantis į savą menkėjančią literatūrinę produkciją ir atsilveigiančioms į nematos Beivijos dalies domėjimaisi dabartinę Lietuvą ir jos kultūrą, tenka vis dažniau susidurti su Tarybų Lietuvos rasytojų kūryba. Tačiau... labai dažnai toms recenzijoms tik bandoma pridengti šilvų literatūros menkaveriškumą ir kartu formuoti srovikalią pagėdaujamą politinį foną, šilviui, norinčiam pajusti „dvasinį klimatą Lietuvoje“, recenzijom būdu įgaliojamas laikas „veiksmiškas“ socialiaj

procesų supratimas: „veiksmiai“ pripažįsta tik tokią literatūrinę analizę, kuri prasminga jų nustatymų apibrėžta „pažintinė prasme“. Šis bruožas, anot kleriškių, išskirtinis, „ryškiai nudažas šilvų knygą“.

Siuo atžvilgiu ne išimtis ir plačiau šilvijoje diskutuojama R. Sibajorio knyga „Žodžiai ir prasme. Literatūra šiandien Lietuvoje“, kurioje strapišnių kolažas „visapusiškai reprezentuojas kūrybinius poslinkius Lietuvoje“... be J. Avylynos ir kitų žymų prozininkų ir poetų kūrybos apžvalgo. Iš viso per keletą metų R. Sibajorio pagarsinėjusieji straipsniai, se apie literatūrą Tarybų Lietuvoje pasigėdiję išsamesnės, glėsnės ir svarbiausios objektyvės J. Baltušio, E. Mieželaičio, A. Biečiausko, V. Bubnio ir kitų žymų lietuviško žodžio meistrių knygų

analizės. Pagal vien autoriui žinomą atrankos principą sudaryta knyga atskleidė, anot L. Mockūno, „nešnia poeminu botagų“ kritika, kuris „sumurkdo aptariamą autorių“. Ir ne bet kaip, o — „technišku nokautu“.

V. A. Jonynas stebisi, jog toji pretenzinga knyga „analitot nesuteikia visapusiško krašte kuriamos raktijos vaizdo. Sakytumėm, apmaudu“.

Tesą sakant, pastarajam vargu ar reikėtų per daug apmaudauti: knyga juk atitinka... recenzento požirį į Tarybų Lietuvą — mėginama skaltitojų atgrasyti nuo tarybinės lietuvių literatūros ir tiek.

Be to, tai pavyks! Kokios eks-travagantiškos būty recenzijos, ko jos būtų vertos, ne vienas skaltitojas pradeda suprasti, kad esmė ne recenzentų tendencingose pastangose vienus užsiminti, kitus įaukštinti. „Neasmeniškai“ knygą perskaitysi, kūrybos su-prasti juk neįmanoma. Lygtal kaip ir tų socialinių permalių, kurios įvyko naujojoje Lietuvoje.

ALGIRDAS KAVALIUSKAS

Iš požeminių arterijų

Nauja vandenvietė, pradėjusi veikti Druskininkuose, pagerino kurorto aprūpinimą geriamu vandeniu. Papildomi vandens tiekimo pajėgumai pastaruoju metu taip pat atiduoti naudoti Kuršėnuose, Mažeikiuose, Panevėžyje, Utenoje.

Dabar respublikos gyventojai per parą sunaudoja apie tris ketvirtadalius milijono kubinių metrų aukštos kokybės požeminio vandens. Tačiau išsenka ir jo „arūdai“. Gerai tai suprasdami, komunalinio ūkio darbuotojai kartu su mokslininkais ieško būdų jiems pagraisinti. Tauragėje, pavyzdžiui, kur molingos žemės, galingi siurbimai ir atvėsęs požemių „šaldytuvuose“, Jūros upės vandenį į požeminius klodus. Praejęs natūralus žemės filtrus, tapęs skaidresnis, praturtėjęs mineralinėmis druskomis ir atvėsęs požemių „šaldytuvuose“, vanduo patenka į vandenliekių linijas. Miestas pagal poreikius papildomai gali gauti iki 20 tūkstančių kubinių metrų vandens.

O štai Klaipėdoje apsieinama be „injekcijų“. Čia Minijos vanduo persiurbiamas į upės terasoj iškastus specialius baseinus, iš kurių pats, presiskverbęs pro gruntą,

papildo požeminio gėlmes. Panašius kompleksus veikia ir Kaune. Jų statyba atsiejo brangokai, bet tai, kaip pasakoja ūkio specialistai, maždaug trigubai pigiau negu imti vandenį iš tolimų vandenviečių. Juų vien magistralinių tinklių kilometras kainuoja apie 10 tūkstančių rublių.

Gydymo įstaigos kaime

Plungės rajono Verdovos kolūkio žemdirbiai gavo gražią dovaną: čia duris atvėrė nauja kaimo ambulatorija. Ji pastatyta ir visi įrengimai nupirkti iš ūkio lėšų. Naujuosiuose sveikatingumo namuose įrengti akuoterinis, fizioterapis, vaistinė, būta medicinos personalo. Per pamainą čia galės apsilankyti šimtas pacientų.

— Šį penkmetį galime pavadinti naujų medicinos įstaigų rajone statybų penkmečiu, — pasakė Eltos korespondentui Plungės centrinės ligoninės vyriausiojo gydytojo pavaduotoja Genovaitė Silkauskienė, — Nauja ambulatorija pastatyta Alsėdžių kolūkyje, tokie pat sveikatingumo namai jau kyla Platelių kolūkyje, o ateinančiais metais jų statyba prasidės ir Tverų kolūkyje.

PASAKOJAME APIE REDAKTORIUS LAISVIECIUS

SU MENININKO SIELA

Rojus Misera savo prisiminimų knygoje „Žvėgins ir praistę“ pasakoja, kaip Palmerio redakcijos metais buvo policijos užpuolta „Laisvės“ redakcija.

1920 metų pradžioje laikraščio redakcijoje dirbo keturi asmenys: vyriausiasis redaktorius V. Paukštys, R. Židžiūnas ir neseniai iš Klivlando atvykęs Jurgis Jakas-Sakalas. Redakcijai reikėjo paramos iš šalies. V. Paukštys prašė, kad iš padėčiau. Sutikau: dalį laiko dirbau redakcijoje, dalį spausdinau.

Kaip tik tada ir užgriuvo „Laisvės“ redakciją ir laidyklą federalinės valdžios agentai. Apie tai redakcija buvo iš anksto gerų draugų perspėta:

„Dabar neatimenu, ar V. Paukštys tada išėjo iš redakcijos, norėdamas pasisaugoti, ar tai atsitiko iš netyčios. Užtenka, kad jo redakcijoje nebuvu. Korektorius J. Barkus taip pat kažkur dingo. O gerasis draugas J. Jakas-Sakalas, prieš išėdamas iš redakcijos, mums tiesiog pasakė:

— Bėgu ir čia daugiau nebeįėjusi.

Pasitraukti J. Jakas turėjo rimtą priežastį. Jis buvo sliaikeris, per karą slėpėsis nuo kariuomenės.

Minint J. Jaką mirties sukaktį, V. Andriulis rašė, jog šis dirbęs „Vilniuje“ administratorium, buvo kviečiamas į toliau pasilikti laikraštį, būti redaktorium, raginama daugiau rašyti, tačiau nesutiko — negalėjo priprasti prie greito laikraštiniško darbo.

J. Jakas, buvusio „Laisvės“ ir „Vilniaus“ darbuotojas, kūrybinis palikimas nėra gausus. Tačiau B. Pranskus, jam šiek tiek daugiau paskyręs vietos savo knygoje „Proletarinė lietuvių literatūra“, gal ir per anksti „užbaigia“ J. Jaką kūrybinę biografiją: „po 1916 metų beveik liūdesį spaudinės savo kūriniais“. Su J. Marazienės, kuri bendrauja su Cikagoje gyvenančia J. Jakas našle Al. Bertina, pagalba pavyko šiek tiek surinkti šio literato kūrybos publikacijų. Pasirodo, jis ypač aktyviai bendradarbiavo pažangiose laikraščiuose apie 1923–1925 m., o daugiausia jo to meto vaizdinių ir apsakymų išspausdinta parasyti Kalifornijoje

(„Senbernių rodos“, „Metinė išpažintis“, „Neregys muzikantas“ ir kt.). Tas J. Jakas literatūrinis suaktyvėjimas, matyt, buvo susijęs su bendradarbiavimu „Vilnyje“, su veikla Lietuvių meno sąjungoje, kur ėjo ir pirmininko pareigas.

J. Jaką literatūroje labiausiai primena plauštos eilėraščių, išspausdintų įvairių proletarinių rėsytojų „Atžalų“ almanache (1921). B. Pranskus, skyręs jiems įvertinti šiek tiek daugiau vietos, patvirtina, kad esama eilėraščių, pasižymiųjų nebiologine eilavimo technika ir lyryne nuotaka, kad juose yra pasiekęs didesni laimėjimų, negu apsakymuose ir vaizdiniuose. Beje, idomu, jog ne vienas jo apsakymas turi nemažai originalių eiliuotų įrašų (pvz.: „Vargdienis bedarbis“, „Senbernių rodos“ ir kt.). J. Jakas kūrinių temas: Lietuvos kaimo varguomenės gyvenimas, nepažintų caro priespaudai, kvietimas į revoliucinę kovą, meilė knygai, emigracija, darbo žmonių klasinis sąmonėjimas, Amerikos gyvenimo įspūdžiai.

A. Jakienė, prisimindama vyrą „Vilnius“ 50-mečio knygoje, rašė, kad jis pirmąjį eilėraščių parą 1910 m., pabėgęs iš caro kėlimo. „Vilnius“ 1923 m. yra išspausdinus J. Jaką poetinį vaizdėlį „Atžalė jis su nakties vėju“, kuris pasirašytas — „1906. 04.04, Skriaudžiai“. Ir nurodyta — „iš mano užrašų“. Bet atrodo, kad nurodydamas vietą ir tikslų datą, jis tikslavo, matyt, ne parą, o temos gimimą, vaizduojamo įvykio laiką.

Taiči J. Jakas pradėjo rašyti dar Lietuvoje, tik pasiekęs savo kūrinius socialistinėje JAV spaudoje. Pirmus savo rašinius jis pasirašė J. Sakalu. Kūrinius ir korespondencijas pasirašinėjo: J. Sakalas, Jurgis Sakalas. Tačiau gimė Jurgis Jankauskas, o sumeriškonitą jo pavardės forma — Jenkins.

J. Jankauskas gimė dab. Prienų rajono Skriaudžių kaime. Deja, gimimo datos tiksliai niekas nenurodo: žmona pažymi, jog jis gimė 1890 m., nekologuose buvo nurodoma — 1890 ar 1891 m., o minėdamas savo vaizdelyje, pažymėdamas 1906 m. datą, jis rašo: „Man jau buvo sukakę penki-

Jurgis Jakas-Sakalas.

P. Mockapetrio nuotr.

like metų ir buvau aukštas, išbėgęs kaip žilvitis. Laimė, kitų biografinių žinių nestokoja. Iš tų pačių Skriaudžių ir jų apylinkių yra kilę dar du žinomi pažangios lietuvių kultūrininkai: Pranas Mockapetris ir Kazys Genys. Jie buvo artimi draugai. Pirmasis laisvės man šiek tiek priminė J. Jaką gyvenimą, o K. Genys išspausdino plačius prisiminimus „Laisvėje“.

K. Genys buvo Jurgio kaimynas, gyvenęs vos už pusvarčio, ir geras draugas. J. Jankausko sodyba ir 10 margų ūkis buvo prie miško, tad abu drauge ganydavo gyvulius. Jurgis pradėjo skaityti pažangią spaudoją, po to ir rašinėti į ją. Neilgai mokėsi telankė (mokėsi Veiveriuose), bet laimėsi patį skaitė. Besimokėdamas ir pradėjo rašyti korespondencijas — į „Lietuvos žinią“ ir „Lietuvos ūkininką“. Tuomet ir atsirado J. Sakalo slapyvardis. Ypač didįjį sudėjimą sukėlė korespondencija apie blogus vietos kunigų darbus.

J. Jankauskas įsijungė į „Jaunimo ratelį“, kur buvo skatinama skaityti, platinti literatūrą. Atgaiviamas nepažintu pažangaus jaunimo veikla, tad porevolicinės reakcijos metais būrys Skriaudžių jaunųjų buvo įklysta. Zendarai tarp veikliausių reikėjo ir J. Jankauskui, visi atsikūrė Kalvarijos kaimė. K. Genys rašo, jog po kelių mėnesių, neradę įkaltų, visus paleido, bet jų persekioji nepaliovė. Kitur minima (pvz., žmonos rašinyje), jog J. Jankauskas iš kaimo pabėgęs, iš kaimo išėjęs, jis pa-

ratė savo pirmąjį eilėraščių „Draugams“, kur kvietė kilti į kovą prieš carinę priespaudą, už laisvę. 1927 m. „Vilnyje“ išspausdino vaizdėlį „Pirmąjį gegužės kelėjimą (iš mano prisiminimų)“.

Gyvenimą kita kryptimi pasuko iš JAV, berods, sesers atsiųsta laivakortė. Atvyko į Ramfordą (Ramford, Maine), kelerius metus ten pagyvenęs, persikėlė į Skrantoną, kur dirbo banko agentu.

Atrodo, jog J. Jakas būta neramios sielos žmogus, ieškantis laimės įvairiose vietose. Bet netrukus, jau 1924 m., jis galutinai apsisėdo Cikagoje ir pasinėrė į meno veikimą. K. Genys prisimena, jog Jurgis jau nystėje mėgo dainuoti. Skrantone jis organizavo sceninį gyvenimą, režisavo, vaidino, patį rašė (1915.03.24 buvo suvaidintas jo parengtas linksmas veikalukas „Sidiavos ubagėlė“), ir, žinoma, dainavo, buvo choristas. O Cikagoje išliko į pirmąsias solistas, buvo daugelio pagrindinių vaidmenų atlikėjas operetose. 1925 m. buvo išrinktas Lietuvių meno sąjungos pirmininku. Daug vaidino gastroliose. Vėdė tokią pat aktyvią saviveiklinę, aktorė ir dainininkė našlė Al. Bertina, Meiluvienė.

Duona pelnėsi, dirbdamas restorenuose, mėgino net patis imtis šio biznio. Dar Skrantone, būdamas vakcinojanciu agentu, prapirko užsukti į selionus. Žmona, siekdama atitolinti nuo pagundų, sumanė įkurdinti J. Jaką ūkyje: pati dirbo Cikagoje, o atvykdamas tik savaitgaliais pas vyrą į 80 akrų fermą La Porte, Indijanos valstijoje, kur gyveno, beje, ir daugelio žinomų pažangių kultūrininkų. Tą ūkį J. Jakas vaizdžiai ir pakiliu apėrė 1949 m. viename laisvės žinomame gydytojų A. Graičiūnui, kviesdamas jį aplankyti jo gražų mišką. Deja, pasilijusios sveikatos neįsigelejo nei puki gamtos aplinka, nei finiza darbas: mirė jis 1951 m. kovo 26 d. Kad tai būtų pirmieji veikėjo ir labai populiaraus žmogaus, rodė memorialiniai V. Andriulis, R. Mizoras straipsniai, L. Prūskeles ir L. Joniko atsiminimų kalbos. Palaidotas Cikagoje, Taitinėse kapinėse.

J. Jakas-Sakalas padarė darbininkų išeivijos kultūriname ir meniniame gyvenime — ryškios, saviti, kaip matyti, galėjo būti ir dar gilesni.

VYTAUTAS KAZAKEVIČIUS

DARBININKAS—IMONĖS ŠEIMININKAS

„Kauno baldų“ susivienijimas — viena iš nedaugelio Lietuvos įmonių, kurių istorija prasideda iki Tarybų valdžios respublikoje atkūrimo. 1880 metais Kaune buvo įsteigtas baldų fabrikas „Elena“. Šiuolaikiniais mastais jo netgi fabriku negalima būtų pavadinti: iki 1940 metų jame buvo vos penkiadsimt darbininkų. Fabrikas priklausė vietiniams kapitalistams. Atkūrus Tarybų valdžią Lietuvoje, jis, kaip ir visos pramonės įmonės, buvo nacionalizuotas, perėjo į darbininkų — tikrųjų jo šeimininkų — rankas.

Tikrieji šeimininkai... Tai ne tik gražūs žodžiai. Nuo pat pirmosios dienos įmonei ėmė vadovauti specialistai, išaugę iš darbininkų. Jie dalyvavo savo turtingu patyrimu su naujokais ir taip buvo padaryta šiuolaikinės Lietuvos baldų pramonės pradžia.

Susivienijimui „Kauno baldai“ priklauso 6 įmonės, kuriose dirba trys tūkstančiai žmonių. Per metus produkcijos čia pagaminama už 37 milijonus rublių.

Siam didžiuliui kolektyvui vadovauja generalinis direktorius Steponas Arciškėvičius, kuris yra atsakingas už visą įmonės veiklą, taip pat vadovavimą atskiriems fabrikams, cechams, barams ir t. t. Tačiau pagal socialistinės demokratijos principus kiekvienas dirbantis turi teisę viena ar kita forma dalyvauti gamybos valdyme, o administracija privalo atsižvelgti į kiekvieno kolektyvo nario nuomonę. Ir reikia pasakyti, kad didžioji dalis kolektyvo naudojasi šia teise kasdieniniame gyvenime. Ypač svarbų vaidmenį susivienijime vaidina profsąjungos organizacija, kuriai priklauso visi darbininkai ir tarnautojai.

Kaip mums papasakojo susivienijimo profsąjungos komiteto pirmininkas Antanas Pupeikis, profsąjunga rūpinasi visais teisėtais darbininkų ir visų dirbančiųjų interesais — jų darbo ir buities sąlygų gerinimu, darbo įstatymų, darbo apsaugos bei saugumo technikos taisyklių

ir normų laikymusi, kultūringo ir sveiko poilsio organizavimu. Kartu profsąjunga telkia visus dirbančiuosius valstybiniais planams vykdyti ir viršyti, socialistiniame lenktyniavime organizuoti. Ji kasmet sudaro kolektyvinę sutartį su administracija, tikrina, kaip ji vykdoma.

Didelę įtaką gamybai turi profsąjungos organas — nuolat veikiantis gamybinis pastarimas, kuriame dalyvauja 137 nariai, iš jų — 107 darbininkai. Į šį pasitarimą renkami labiausiai kvalifikuoti specialistai. Susirinkę kartą per ketvirtį, pasitarimo nariai sprendžia aktualius gamybos klausimus ir pateikia savo pasiūlymus administracijai, kuri nedelsdama imasi priemonių jiems įgyvendinti. Antai, įgyvendinus vertingus pasiūlymus, šiemet mechanizmai išlaisvino nuo rankų darbo 7 darbininkus, 380 žmonių pagerintos darbo sąlygos.

Gamybos valdyme dalyvauja ne tik žmonės, išrinkti vadovauti vienas ar kitam gamybos barui, bet ir visi kolektyvo nariai. Masiškiausia dalyvavimo forma — darbininkų susirinkimai cehuose, brigadose, baruose, kuriose svarstomos aktualios gamybinio gyvenimo problemos. Darbininkų dalyvavimas gamybos valdyme pasiūkia ir kitokiomis formomis. Tai liaudies kontrolės grupės ir postai visuose padaliniuose, draugiškieji teis-

Seimininkiška pažiūra į įmonės reikalus, pilietinė kiekvieno dirbančiojo pozicija naudinga tiek valstybei, tiek kiekvienam dirbančiajam. Įmonė duoda daugiau visuomenei reikalingos produkcijos, o darniai ir ekonomiškai dirbančioje įmonėje geras ir stabilus uždarbis, dirbantieji gauna premijas. Susivienijime galima pagerinti darbo ir buities sąlygas, organizuoti darbo žmonių ir jų šeimų poilsį, kultūringą laisvalaikį. Žodžiu, ūkinė pažiūra į visuomenę naudinga darba, liaudies turta — tai kartu rūpinimasis savimi, savo gerove.

A. Gabrys

Vytautas Užskas:

XIV—XVIII a. radiniai Vilniuje

Praėjusią vasarą vilniečiai tikriausiai matė archeologus, kasinėjančius tarp K. Gedrio ir J. Paleckio gatvių. Šioje vietoje numatyta statyti Mokslo ir technikos informacijos ir techninės ekonomikos analizės mokslo tyrimo institutą (projekto autorė — architektė N. Bučikienė). PKI archeologinių-geologinių tyrimų grupė atlieka išsamius archeologinius tyrimus. Kadangi jau užbaigęs pirmasis jų etapas, tad daug naujos ir įdomios medžiagos, papasakojame, kad su juo supažindintų tyrimų vadovus, Paminklų konservavimo instituto vyresnysis archeologas Vytautas Užskas.

Kasinėti pradėjome gegužės mėnesį: keturi archeologai ir kelių technikai. Vasarą mums taikė mokslo mokslininkai, studentai. Šiuo metu (kasinėjame dar tobulai) čia praktiškai atlieka dvyliką statybos technikum studentų, savo noru po paskaitų dirba universiteto studentai — istorikai ir filologai. Archeologai pasisūstę darbe pagal savo mokslinius interesus: Kęstutis Katalynas tyrinėja kokių, Gediminas Vaitkevičius — keramiką. Vygaudas Juodgalvis, kurį šiuo metu pakeitė Vladimiras Grišinas — akmenų amžiaus tyrinėtojas. Manė patį domina Vilniaus formavimasis, miesto pirminės funkcijos, ryšiai, reikšmė.

Kasinėjamų plotas — 3400 m², šiuo metu iširta apie 1400 m². Rasta mezolito laikotarpio gyvenvietės pėdsakai: gremžtukas, rėliuotos tūnagos skelės, nuoskalos, litnaginys peilis ir kt.

Kultūriname sluoksnyje (jo storis — 1,8–2,1 metro, vietomis iki 7 metrų) aptikta įvairių amžių keramikos. Labai gausi gotikinės keramikos kolekcija. Ankstyviausia XIV a. sluoksnyje — panėsi į pilakalniuose randamą XII–XIII a. keramiką, pagamintą iš molio su stambiagrū-

demis priemaisiomis. Jiniai čel neaukštos degimo temperatūros yra nepatvari. Ornamentas kuliškas — banguotos linijos, taškai, įkaltės. XIV a. keramika geresnės kokybės, aliejinė, domau proliuotais. Jos ornamentas tirti šaukštus arba paviršius visai neornamentuotas. Lygus. XV a. pasirodė juodoji keramika (puodai, asociai), plonasiene, glotniu paviršiumi. O XVI–XVII a. sluoksnyje rasta daug įvairių indų — lėkštinių, asocinių, įvairių, taupiklių, abatinis importinės keramikos. Jiniai buvo atgabenti iš Slionsko, Reno srities, Olandijos. Įdomi maišto gaminimų skita ir stalo keramika.

Kita didelė radinių grupė — XIV–XVIII a. kokių (apie 6000 kokių ir jų fragmentų) kokių-karūnėlių, pusiau cilindriniai, kokių su būtinėmis ir alegorinėmis scenomis. Panašių kokių rasta, kasinėjant Žemutinę plį. Tai leidžia padaryti hipotezę 4–5 krosnių rekonstrukcijai. Iš kiti radinių verta paminėti pusimčių monetų, ne mažiau sidabrinų smėgulių, bronzinių papuošalų ir kt.

Sieme sklype, šalia K. Gedrio gatvės, atkasti keturių gotikinių gyvenamųjų namų rūšiai. Visi namai (XIV–XV a.) galiniais fasadais pasukti į gatvę ilgį, dvių trijų aukštų. Namai turėjo po kelias palapas, kurių rūsuose rasti šidiniai, skliautai ir laiptinių fragmentai, vieno namo sienoje slepėsi seilės. Ankstyvąją gotikinę statybą liudija ir įvairūs architektūriniai elementai (figūrinės plytos, keleto tipų čerpiės).

Kasinėjamų metu archeologai glaudžiai bendradarbiavo su architektais.

Kaimynystėje, K. Gedrio 5. padarytų architektūrinių tyrimų (archit. E. Purlys) medžiaga — pirmą kartą Lietuvoje atkastos toks didelis gotikinės statybos ansamblis — leidžia prognozuoti ir tem-

XVI a. vidurio kokiis su alegorine scena

Dailios Bugailiškės pėsinys

tikru atžvilgiu rekonstruoti buvusį gotikinį gatvės užstatymą. Šenų miesto planą analizė rodo, kad jiai buvo sudėtin-

gas, ne visai atitinkantis dabartinę gatvių struktūrą (buvusi Totorių gatvė susilermo tik XVII a. pabaigoje).

Amerikiečio V. Petravičiaus grafika Lietuvoje

Lietuvos TSR meno darbuotojų rūmuose atidaryta Jungtinės Amerikos Valstijose gyvenančio dailininko Viktoro Petravičiaus grafikos paroda. Lapkričio keturioliktoji į šios parodos atidarymą susirinko dailės mėgėjai, kultūros darbuotojai, dailininko jaunystės dienų draugai, pažįstami, viešėję pas jį Ci-

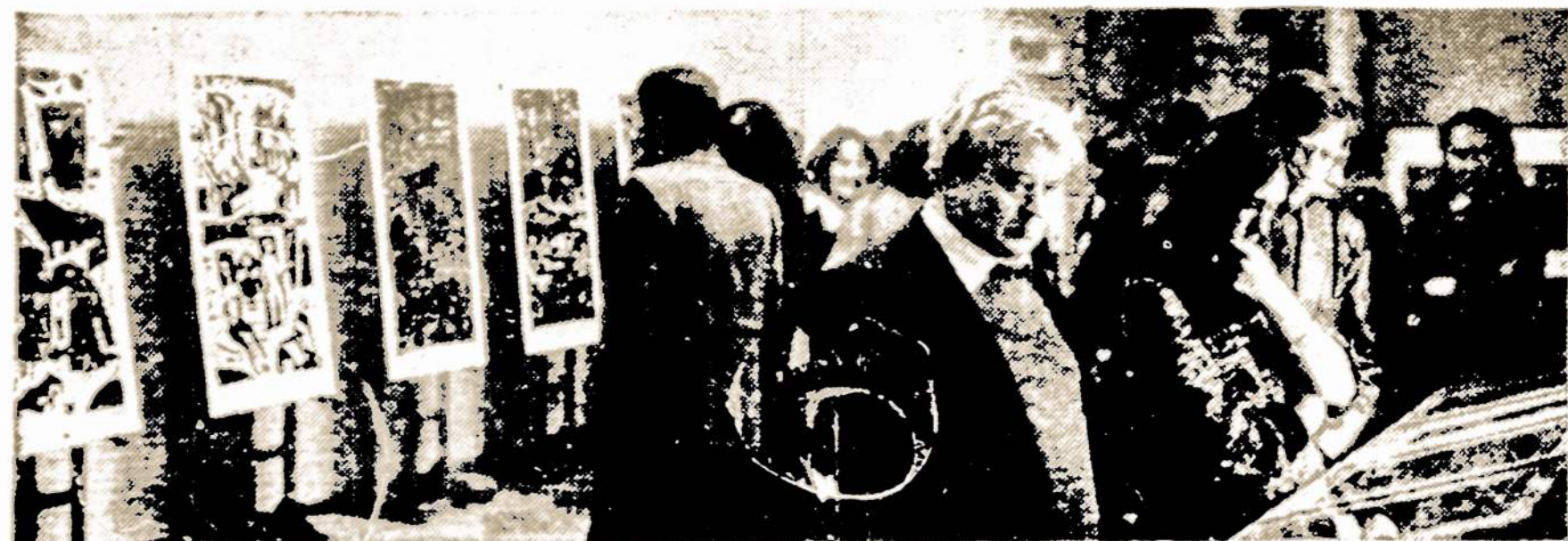
kagoje, V. Petravičiaus sesuo A. Kuprevičienė. Ši antroji (pirmoji įvyko 1969 m. Parodų rūmuose). Vilniuje surengta personalinė V. Petravičiaus paroda pristato keturiasdešimt įvairios periodo dailininko kūrinių, nuosekliai pralaidančių ankstesnių jo meninių įteikimų.

Viktoras Petravičius gimė 1906 m. V. 12 d. Bedalių kaime (Sakių raj.). 1926–1935 m. mokėsi Kauno meno mokykloje, 1935–1938 m. tęsė studijas Paryžiaus aukštosios meno mokykloje. 1937 m. dailininkas apdovanotas Didžiojojo prizu pasaulinėje „Paryžiaus“ parodoje. Antrojo pasaulinio karo metais V. Petravičius atsidūrė užsienyje. Dabar gyvena Cikagoje. Yra dalyvavęs parodosse Olandijoje, Prancūzijoje, Italijoje, JAV, Kanadoje, surengęs personalinių parodų Jungtinėse Amerikos Valstijose, — apie dailininko gyvenimą ir kūrybą pasakojo meno tyrinėtoja Ingrida Koršaitė. — Dar kelvartjame dešimtmetyje V. Petravičius vienas pirmųjų lietuvių grafikoje pajaudino archai-mitinių nacionaliosios dekoratyvinės dailės, tapybos, skulptūros ir dailiosios tekstilės kūrinių.

Ilgainiui V. Petravičiaus kūryboje vis didesnis vaidmuo tenka spalvai, sodriai tapybinei išraiškai. Savotiška grafikos ir tapybos sintezė yra pastarojo meno jo darbai, sukurti mišria technika.

Aštuntą dešimtį einantis dailininkas išgvenė didelį kūrybinį pakilimą. Praplatėti problematika, įvairios mitologinės, biblinės, istorinės temos, transformuoti gyvenamos aplinkos įspūdžiai neužgožia V. Petravičiaus kūryboje gimtojo krašto prisiminimų, nenustelbia tėviškos kaimo, gamtos kvapo, nutolusios vaikystės aidų. Giliai širdyje saugoma ligamžė nacionalinė atmintis, liudiski etniniai bruožai suartina dailininko kūrybą su dabartiniu Lietuvos menu.

Susirinkusiems į V. Petravičiaus parodos atidarymą dailininkas V. Vildžiūnas parodė filmą apie dailininką, skaidres. S. V.

Viktoro Petravičiaus grafikos darbų parodoje.

V. Kaponiaus nuotr.

J. MACINKEVIČIUS

Senukų daina parke

Parko bangom žaliom
plaukia seni sapnai.
Aidi — ralingulio...
Aidi seniai seniai.

Metai bangom žaliom
plaukia tolyn tolyn.
Aidi — ralingulio,
aidi — ralingulin.

Cia prisėst visiem reikės
po pušim žalia.
Nesuspėjęs nespėjęs
su ralinguliu.

Pasaka

Ėjo žmonės į laimingą šalį,
į tą šalį,
iš kurios visi laimingai grįžti gali.

Aš taip pat ėjau į tą laimingą šalį,
į tą šalį,
iš kurios visi laimingai grįžti gali.

Palikau namie tikėjimą ir ryžtą,
nes ėjau į šalį,
į tą šalį,
iš kurios visi laimingai grįžta.

Negrįžau. Pritrūko vieno žingsnio.
Ir jėgų sužūti: sugrąžinkit.

Eina žmonės į laimingą šalį.
Eina ir batuoti, ir basi.
Eina kas tik nori, kas tik gali
į tą šalį,
iš kurios sugrįžta ne visi.

SUSITIKOME SU SAMANTHA SMITH

Nuotraukoje: Jurgutė ir Jonukas Krivickai su Samantha Smith [viduryje].

Praėjusį rudenį mes buvome nuvažiuoję į Maino valstiją. Pirmiausiai mes keliam valandom sustojome Manchesterio miestelyje per penketą mylių nuo valstijos sostinės Augustos. Tame miestelyje gyvena šeštos klasės (sixth grade) moksleivė Samantha Smith, kuriai neseniai suėjo vienuolikia metų. Ji tik metais vyresnė už mane ir mano dvygnę sesutę Jurgą. Bet mes mokomės ketvirtosios klasės, nes amerikoniukai ankščiau pradeda eiti į mokyklą. Samantha Smith labai išgarsėjo, kai 1983 metų pavasarį parašė laiška Tarybų Sąjungos Komunistų Partijos Generaliniam Sekretoriui Jurijui Andropovui. Samantha paklausė mūsų valstybės vadovą, ar Tarybų Sąjunga nesiruošia pradėti branduolinio karo. Po kelių savaitių laiška nešys atnėję Samantai Smith voką iš Maskvos. Savo atsakyme draugas Andropovas parašė, kad Tarybų Sąjunga nieko ir niekada nesiruošė ir nesiruošia užpulti, kad visi tarybiniai žmonės labiausiai trokšta taikos. Jurijus Vladimirovičius pakvietė Samantą su jos tėveliais apsilankyti Tarybų Sąjungoje ir savo akimis pamatyti, kaip gyvena ir ko siekia tarybiniai žmonės.

Liepos mėnesį Samantha su savo tėveliu ir mamyte buvo atvykusi į Tarybų Sąjungą. Jiems labai patiko Maskva, Leningradas. Tačiau didžiausią įspūdį Saman-

thai paliko pionierių stovykla Artoke. Krymo pusiasalyje. Ten vasarą stovyklauja geriausi mokiniai iš visos Tarybų šalies. Taip pat pakviečiama ir svečių iš užsienio, tarp kurių pateko ir Samantha. Ji labai susidraugavo su mūsų pionieriais ir įsitikino, kad jie, kaip ir jų tėveliai, neapkenčia karo ir trokšta taikiai gyventi su visomis šalimis, o ypač su JAV. Samantha mums parodė du storus albumus, kuriuos ji gavo dovanų nuo draugo Andropovo. Tuo albumuose sudėtos didelės spalvotos fotografijos iš Samanthos viešnagės Tarybų Sąjungoje. Paskui jini parodė mums dovanas iš Artoke. Tai buvo gražios lėlės, linksmi meškinai ir visoki įdomūs dekoratyviniai daiktai.

Iš Manchesterio mes nuvažiuojame į nacionalinį Akadijos parką. Jis yra prie Atlanto okeano, kurio įlankose gauda lobsterius. Užėję į vieną valgyklą užsisakėme keturis lobsterius. Juos mums parodė dar gyvus, o paskui įdėjo į karštą vandenį ir išvirė. Buvo labai skanu. Paskui važiuojame ratu aplink parką ir apžiūrėjome gražiausias jo vietas. Buvo pakilę ir aukštą Kadilako kalvą, kurios vardą yra gavę iš garsaus Amerikos automobilio.

Palikę Akadijos parką, per porą dienų grįžome į Niujorką. Kelionė buvo labai įdomi. Jonukas Krivickas, Tarybinės mokyklos Niujorke ketvirtos klasės mokinys

ĮVAIRIOS ŽINIOS

ARGENTINA IMASI PAGRINDINIŲ REFORMŲ

Buenos Aires. — Vos tik perėmus valdžią, šalies prezidentas Raul Alfonsin paskyrė komisiją, kuriai pavesta prarasti investigaciją dėl daugiau kaip šešių tūkstančių Argentinos gyventojų dingimo karinės huntos valdymo metu.

Surinktieji įrodymai bus perduoti teismams. Prezidentas specialios sesijos sušauktam parlamentui taip pat pateikė ir eilę kitų pasiūlymų. Jų tarpe yra numatyti baismės už gyventojų kankinimą, karo teismus paversti civilijų kontrolei bei panaikinti amnestiją, kurią kariuomenė buvo sau paskelbusi prieš keletą mėnesių.

Spauda, darbo unijos ir Katalikų bažnyčios atstovai tuos prezidento Alfonsin žygius užgria.

Prezidentas pareigas pradėjo eiti gruodžio 10 d., kada įvyko inauguracijos iškilmės, kuriose dalyvavo daug atstovų iš kitų šalių. Tarybų Sąjungai atstovavo delegacija, vadovaujama TSRS Aukščiausiosios Tarybos prezidento pirmininko Antano Barkausko.

MAINERIAI NENUSILEIS

Pittsburgh, Pa. — Daugiau kaip 1,400 delegatų United Mine Workers konvencijoje priėmė nutarimą nenusileisti dėl jokių atlyginimų mažinimų ateinančių metų derybose su anglies kasyklų savininkais.

Konvencija vyko Hilton viešbutyje ir atstovavo 160 tūkstančių aktyvių mainerių ir 80 tūkst. esančių pensijoje. Maždaug 50 tūkst. iš

aktyviųjų narių tarpo šiuo metu be darbo.

Unijos vadas Richard Trumka ir kiti veikėjai kritikavo prez. Reagano administraciją, kuri labiau paisyda darbdavių, bet nevykdo federalinių darbo saugumo įstatymų. AFL-CIO prezidentas Lane Kirkland kvietė susirinkusiuosius pabalsuoti taip 1984 m., kad Reagan ir jo šalininkai nebūtų išrinkti.

17 MILIJONŲ APLANKE NEW YORK

New York. — Konvencijų ir lankytojų biuro pranešimu 1983 metais New Yorko miestą aplankė 17 milijonų žmonių. Tai yra 200 tūkstančių daugiau nei pereinamaisiais metais. Lankytojai mieste išleido \$2.2 milijonus, apie \$130 daugiau už 1982 m.

Biuro direktorius Charles Gillett pareiškė, kad 1983-ieji metai buvę patys geriausi turizmo atžvilgiu visoje miesto istorijoje.

New York. — Čia spauda skelbia, kad Amerikoje taip didėja nepasitenkinimas dėl marinių buvimo Libane, jog 64 proc. visų apklaustų žmonių norėtų, kad kariai būtų sugrąžinti namo kelių savaitių laikotarpyje. Harris viešosios opinijos agentūra sako, kad tik 30 proc. apklaustųjų būtų palankūs tolimam marinių buvimui.

Teheran. — Irano Tudeh (komunistų) partija išleido atsisaukimą į visą pasaulį, kviesdama organizuoti solidarumo akciją prieš vykdomus komunistų partijos narių kankinimus ir teismus. Centro komitetas protestuoja dėl tokių persekiojimų ir atmeta kaltinimus, kad partijos nariai vykdytų nelegalią veiklą.

SVEIKINAME

Žieminių švenčių ir Naujųjų Metų proga visus draugus, gimines ir pažįstamus šioje šalyje ir Tarybų Lietuvoje. Linkime visiems sveikatos, laimės ir pasaulyje taikos.

ANNA IR BOLESLOVAS STAKENAI
Freesoil, Mich.

Naujųjų Metų proga

Nuoširdžiai linkiu linksmų švenčių ir laimingų Naujųjų Metų Aido Choro nariams, Niujorko Moterų Klubui, mieliems draugams ir visiems pažįstamiems. Labiausiai linkiu geros sveikatos, daug laimės ir sėkmės 1984 Metais.

TESSIE STOČKIENE
Newark, N. J.

BROOKLYN, N. Y.

Naujųjų Metų proga

Sveikiname visus mūsų draugus, bičiulius ir gimines Amerikoje ir Lietuvoje. Linkime sveikatos, džiaugsmo, laimės.

FRANCES MAZELIENĖ
FRANCES BALTRUS, dukra

Linksmų švenčių visiems

Sveikinu visus gimines, draugus ir pažįstamus čia Amerikoje ir Tarybų Lietuvoje su žieminėmis šventėmis.

Linkiu visiems geros sveikatos, linksmai praleisti žieminės šventės ir daug sėkmės 1984 metais.

ANNA DOCKUS [buvusi Demskienė]
7740 W. Morrow Circle, Dearborn, Michigan

Du malonūs svečiai iš Tarybų Lietuvos

Nuotraukoje: Svečiai iš Tarybų Lietuvos [iš kairės] Feliksas Steponavičius ir Algimantas Sprindys lankosi pas "Laisvės" redaktore Ievą Mizarienę.

valdybos kolektyvo atsidavusio darbo gražūs rezultatai.

Su specialia ekskursija apžiūrėję Manhattaną vėliau svečiai susitiko su kai kuriais Niujorko gyvenančiais tautiečiais. Tarp jų svečiai apsilankė ir "Laisvės" laikraščio redaktore Ievą Mizarienę. Jie kiekvienas papasakojo įdomių naujienų iš Tarybų Lietuvos gyvenimo, perdavė bičiulių ir draugų sveikinimus. Gaila, kad šių malonių bičiulių viešėjimas Niujorke buvo sutrumpintas viena diena, negu buvo nurodyta programoje, todėl jie turėjo atsisakyti kelių susitikimų su laisviečiais ir kitais tautiečiais. Jie dar tęsėsi apsilankyti Jungtinių Tautų bū-

tyje, į kurią juos lydėjo Niujorke dirbantis Tarybų Lietuvos žurnalistas Sigitas Krivickas.

Iš Niujorko turistinė grupė išvyko į New Haveną, kur susitiko su miesto mayoru ir visuomene, trumpai aplankė Hartfordą. Vėliau skrido į Washingtoną ir po bendrų ekskursijų buvo maloniai konsulo, TSRS ambasados pirmojo sekretoriaus Vlado Sakalausko pagloboti. Iš Washingtono svečių dar lankė kelias į Tampa Floridoje. Bet apie susitikimus Floridoje jau lauksime žinių iš St. Petersburgo, nes floridiečiai žadėjo suruošti gražų sutikimą tokiems brangiems svečiams.

P. Akelis

BRIEFS

Although it was billed as a "non-partisan event," a forum attended by more than 1,200 senior citizens at Queens College, N. Y. recently turned into something of an anti-Ronald Reagan rally.

Rose Kryzak, president of the Queens Council for Senior Citizens said that as of March 1982, the average older person's Social Security benefit equaled \$371 per month, which is below the poverty level. "The (federal) budget must not be balanced on the backs of the elderly, disabled and the poor," she said.

Patrick Dowd, from Brooklyn, N. Y. writes in "Voice of the People" column in Daily News:

"I can't understand how President Reagan can talk about freedom and democracy and then support President Chun in South Korea. All opponents of this fascist dictator are put in jail. When we support such men, we are condoning blatant violations of human rights..."

Peace? What is this peace for which we long? Peace is not just the absence of war. It involves mutual respect and confidence between peoples and nations.

The June 12th demonstration for peace, which brought almost million people to Central Park, also brought more hope and determination to our lives to work and fight harder to get rid of nuclear nightmare.

Ilse Elbing, from Estonia with her two daughters Maret and Anneli.

Winning the fight against crime and criminals is something we can do if we work together.

Keeping illegal drugs out of our country is the greatest Federal anti-crime responsibility. We must keep them out of the country, off our streets, and out of our schoolyards.

We must demand that our government take much more effective measures to stop drug traffic which is killing hundreds of thousands of people in the United States.

"WE HAVE TO GET OUT of Lebanon, now. None of the reasons given for staying is worth the useless deaths of our servicemen. Two hundred fifty-six of them have been killed so far, and it's quite clear that the toll will go up..."

I read this in one of the local papers a while ago. Our men are still there and still dying, for what?

Ilse Elbing, my niece from Estonia was attending special courses for teachers in Leningrad, and met a young woman from Lithuania who was there for the same reason. They became very friendly. My niece asked if she knew Antanas Bimba. "Everybody knows Antanas Bimba in Lithuania," she answered and invited my niece to come and visit her in Lithuania. My niece is planning to go there this coming summer and visit A. Bimba's memorial site.

Ilse